

กาลแก้ว

ที่ระลึกในพิธีเปิดอาคารสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๒

กาลแก้ว

ที่ระลึกในพิธีเปิดอาคารสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๒

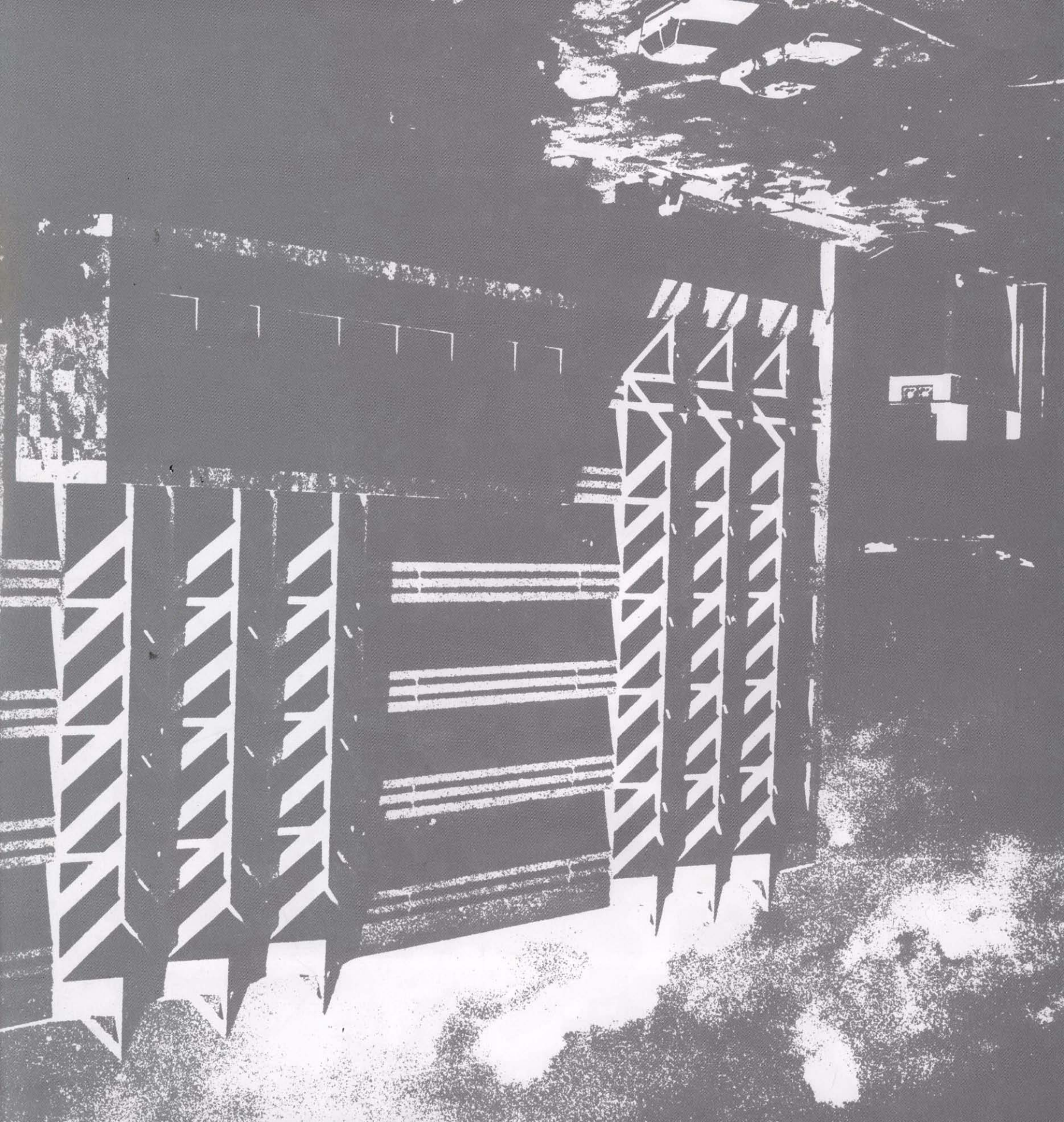
น่านับกับกัลป์มา
เก็จแก้วดารีกาก่องเวหน
พร่างพินแสงมาพราวปฐพีดล
เฉก ฐ สติตในใจชนเป็นแก้วกาล
กาลแก้ว
เทพให้พระมาเยือนแล้วไม่เลยผ่าน
จักประทับอยู่กับเกล้าเราเนานาน
เป็นแก้วแห่งบรรณาการนี้นับนิรันดร์

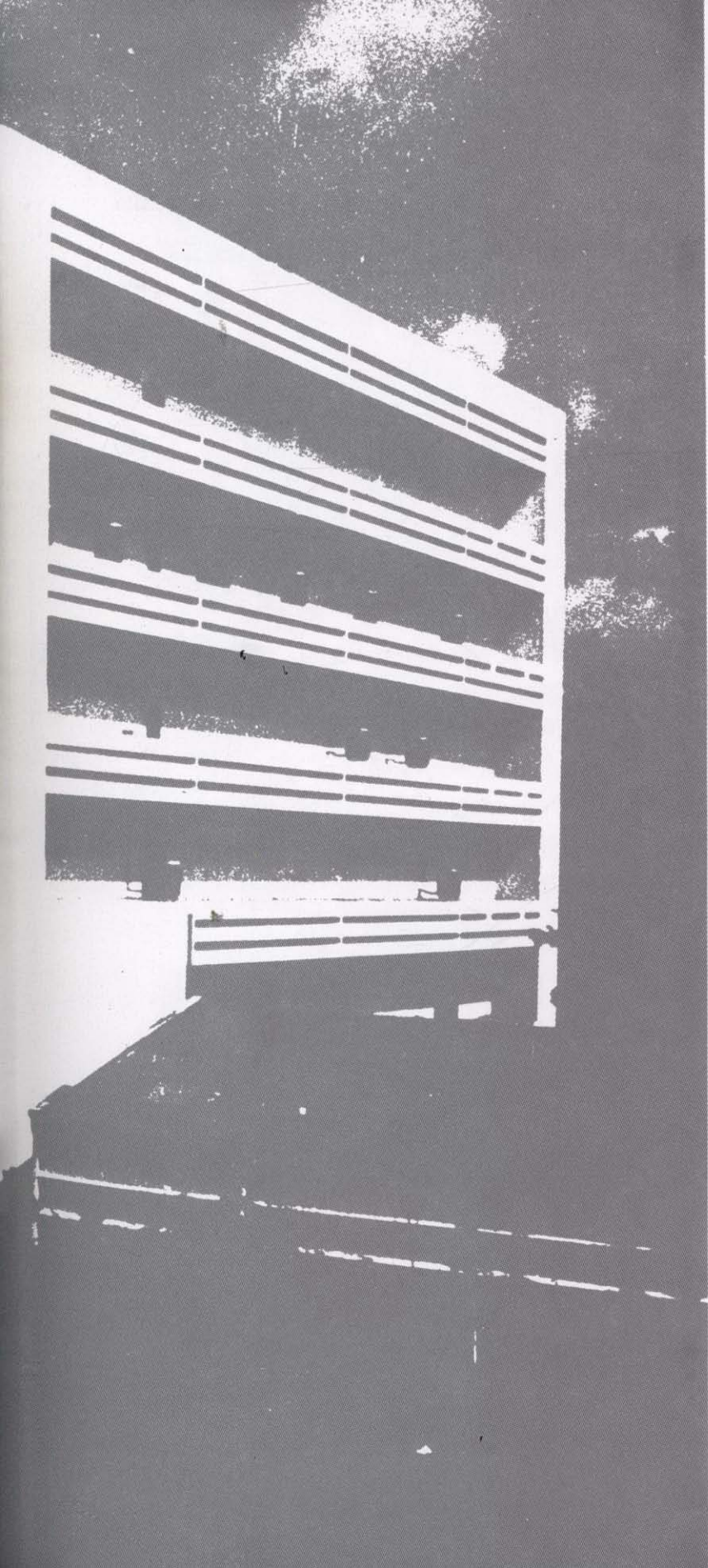
ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้าคณาจารย์ บรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่
สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
(นายสุริยฉัตร ชัยมงคล ประพันธ์)

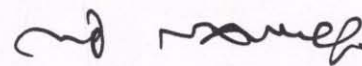

เมื่อคราวที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงดนตรีที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๒-๒๕๑๕ นั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ก็ได้ตามเสด็จพระราชดำเนินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อีกทั้งทรงร่วมร้องเพลงในครั้งนั้นด้วย นับแต่บัดนั้นจนบัดนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินสู่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒอยู่โดยสม่ำเสมอ มิได้ทรงห่างเหินไปเลยแม้แต่น้อย พระองค์ท่านได้เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์มาพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตของมหาวิทยาลัยทุกปีเสมอมา และในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ ได้ทรงเข้าศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ และทรงสำเร็จการศึกษาดุษฎีบัณฑิตอันนำมาซึ่งความปลื้มปิติแก่ชาวศรีนครินทรฯ เป็นล้นพ้น

ในส่วนที่เกี่ยวกับหอสมุด สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงมีคุณูปการแก่หอสมุดของมหาวิทยาลัยเป็นอันมาก ดังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิด “ห้องขจร สุขพานิช” เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๑ และในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ ก็ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงวางศิลาฤกษ์อาคาร “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ” และในปีนี้ วันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๒ พระองค์ก็ทรงพระกรุณาเสด็จมาเป็นประธานในพิธีเปิดอาคาร “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ” นับเป็นสิริมงคลยิ่งแก่หอสมุด และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พระเดชพระคุณล้นเกล้าฯ

ไม่ว่าวันเวลาจะผันเปลี่ยนไปเช่นไร พระเมตตาคุณแห่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ยังแนบแน่นอยู่ในดวงใจชาวศรีนครินทรฯ ตลอดไปชั่วกาลนาน

(นายสุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์)

ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิด
“ห้อง ขจร สุขพานิช” สำนักหอสมุดกลาง
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อ
วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๒๑

ห้องสมุด ในทัศนะของข้าพเจ้า

พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ๒๕๐๙

ความรู้ของมนุษย์เป็นมรดกตกทอดกันมาแต่ครั้งโบราณ เมื่อมีการประดิษฐ์คิดค้นตัวอักษรขึ้น ผู้มีความรู้ก็ได้บันทึกความรู้ของตน สิ่งที่ตนค้นพบ เป็นจารึกหรือเป็นหนังสือ ทำให้บุคคลอื่น ในสมัยเดียวกัน หรืออนุชนรุ่นหลัง ได้มีโอกาสศึกษาทราบถึงเรื่องนั้น ๆ และได้ใช้ความรู้เก่า ๆ เป็นพื้นฐานที่จะหาประสบการณ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นความก้าวหน้าเป็นความเจริญสืบต่อไป

ห้องสมุด เป็นสถานที่เก็บเอกสารต่าง ๆ อันเป็นแหล่งความรู้ดังกล่าวแล้วจึงเรียกได้ว่าเป็นครู เป็นผู้ชี้้นำให้เราแก้ปัญหาวิเคราะห์วิจารณ์ให้รู้สิ่งที่ควรรู้อันชอบธรรมชอบด้วยเหตุผลได้

ข้าพเจ้าอยากให้เรามีห้องสมุดที่ดี มีหนังสือครบทุกประเภทสำหรับประชาชน หนังสือประเภทที่ข้าพเจ้าคิดว่าสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งคือ หนังสือสำหรับเด็ก วัยเด็ก เป็นวัยเรียนรู้ เด็ก ๆ ส่วนใหญ่สนใจที่จะทราบเรื่องราวต่าง ๆ แปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่แล้ว ถ้าเรามีหนังสือที่มีคุณค่าทั้งเนื้อหาและรูปภาพให้เขาอ่าน ให้ความรู้และความบันเทิง เด็ก ๆ จะได้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ ที่รอบรู้ มีธรรมะประจำใจ มีความรักบ้านเมือง มีความต้องการปรารถนาจะทำแต่ประโยชน์ที่สมควร

ฉันชอบอ่านหนังสือ

พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ๒๕๑๐

ภาษาเป็นบ่อเกิดของวรรณกรรม เมื่อมนุษย์ได้รวบรวมกันเป็นหมู่ก็ได้คิดภาษาพูดขึ้นเพื่อเป็นสื่อใช้ติดต่อในกลุ่มเดียวกัน ในเวลาต่อมาเมื่อมนุษย์ได้รวมกลุ่มกันขึ้นเป็นกลุ่มใหญ่ ความต้องการที่จะจารึกเรื่องราวของตนและวิชาการต่างๆ ก็เกิดขึ้น จึงได้คิดตัวหนังสือและเหตุการณ์ในสมัยนั้นไว้ หนังสือในสมัยแรกๆ ส่วนมากเป็นหนังสือเกี่ยวกับประวัติของคนเช่น “หนังสือประวัติของผู้ตาย” ที่ใส่ไว้ในประมิตของชาวอียิปต์ และเรื่องศาสนา เช่น หนังสือคัมภีร์ทางศาสนาต่างๆ เป็นต้น

ในระยะแรกนี้ วรรณคดีที่แท้จริงยังไม่มี หนังสือต่างๆ ที่ใช้กันในสมัยนั้นเขียนไว้ในดินเหนียวเช่นตัวหนังสือของพวกเขา “ซูเมอร์” เป็นต้น หนังสือโบราณเหล่านี้ได้สูญหายไปเป็นจำนวนมาก ที่เหลืออยู่ก็เป็นส่วนน้อย

ในสมัยต่อมา เมื่อมนุษย์มีความเจริญก้าวหน้าขึ้น และได้คิดประดิษฐ์ตัวหนังสือต่างๆ ขึ้นใช้เขียนภาษาของตน จึงได้เกิดมีหนังสือประเภทต่างๆ เป็นจำนวนมากมายหลายชนิดมีทั้งหนังสือนิทาน นวนิยายและหนังสือเกี่ยวกับวิชาการต่างๆ

หนังสือเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ต่างๆ นักปราชญ์ในสมัยโบราณได้ใช้หนังสือบันทึกความรู้และความคิดเห็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ไว้เป็นสมบัติตกทอดมาถึงสมัยปัจจุบันเป็นอันมาก เช่นกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์เป็นต้น เพราะความรู้ของคนสมัยโบราณนั้นเกิดขึ้นจากความสังเกต เขาเหล่านั้นได้สังเกตความเป็นไปของโลกและจดข้อความต่างๆ ในแง่ความคิดเห็นของเขาไว้ คนในสมัยต่อมาได้อ่านข้อความเหล่านั้นและติดตามค้นคว้าเพิ่มเติม ทำให้ความรู้ของมนุษย์กว้างขวางยิ่งขึ้น

หนังสือมีอยู่หลายประเภทเช่น หนังสือทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ อักษรศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ฯลฯ ล้วนแต่มีประโยชน์เป็นอันมาก นักปราชญ์ในสมัยปัจจุบันได้อาศัยตำราวิชาการต่างๆ ที่นักปราชญ์สมัยโบราณเขียนเอาไว้ วิชาการต่างๆ ในสมัยปัจจุบันนี้ไม่ใช่ของใหม่เลย แต่สืบเนื่องมาจากความนึกคิดหรือนึกฝันของนักปราชญ์และกวีสมัยโบราณเป็นพื้นฐาน ยกตัวอย่าง เช่น จุล แวน นักประพันธ์ทางด้านวิทยาศาสตร์ได้แต่งไว้ว่ามีเรือดำน้ำซึ่งดำน้ำอยู่ได้เป็นเวลานานและ

สามารถลดน้ำหนักไปโผล่ขึ้นที่ขั้วโลกเหนือได้ ซึ่งในสมัยนั้นยังไม่มีใครคิดว่าจะเป็นไปได้เลย แต่ก็ได้ปรากฏเป็นความจริงขึ้นในสมัยปัจจุบัน

ส่วนหนังสือทางวรรณคดีก็ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินและความรู้อย่างกว้างขวาง เช่นหนังสือรามเกียรติ์ พระอภัยมณี ฯลฯ ก็มีเรื่องที่น่าสนใจ นอกจากจะเป็นกลอนที่ไพเราะแล้วยังได้รับความรู้และคติเตือนใจ ยกตัวอย่างเรื่องรามเกียรติ์ตอน “ศึกทพทิต” ผู้แต่งได้เล่าอากัปภิกิริยาของควายได้แจ่มแจ้งชัดเจนเป็นอย่างดี

ความบันเทิงสมัยปัจจุบัน หนังสือพิมพ์และวารสารต่าง ๆ ได้พิมพ์จำหน่ายอย่างแพร่หลาย หนังสือเหล่านี้บรรจุความรู้และความบันเทิงล้วนแต่เป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านตามพื้นความรู้ของแต่ละคนเป็นอย่างดี แม้จะมีส่วนแสดงอยู่บ้างก็เพียงส่วนเล็กน้อยเท่านั้น นอกจากนั้นยังมีหนังสือที่ผู้แต่งได้รวบรวมหนังสือรุ่นเก่าที่ให้ความรู้อย่างกว้างขวาง ควรแก่ความสนใจไว้อีกมาก ดังนั้น หนังสือดี ๆ จึงหาอ่านได้ไม่ยากเลย ผิดกับสมัยโบราณ เพราะการที่จะเรียนหนังสือศึกษาหาความรู้ เป็นไปด้วยความลำบาก

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อทรงบูรณะวัดพระเชตุพน ทรงมีพระราชประสงค์จะให้เป็นที่แห่งเล่าเรียนวิชาความรู้ของมหาชน จึงทรงเลือกสรรตำรับตำราต่าง ๆ หรือให้ผู้รู้แต่งขึ้น และโปรดเกล้าฯ ให้จารึกแผ่นหินประดับไว้

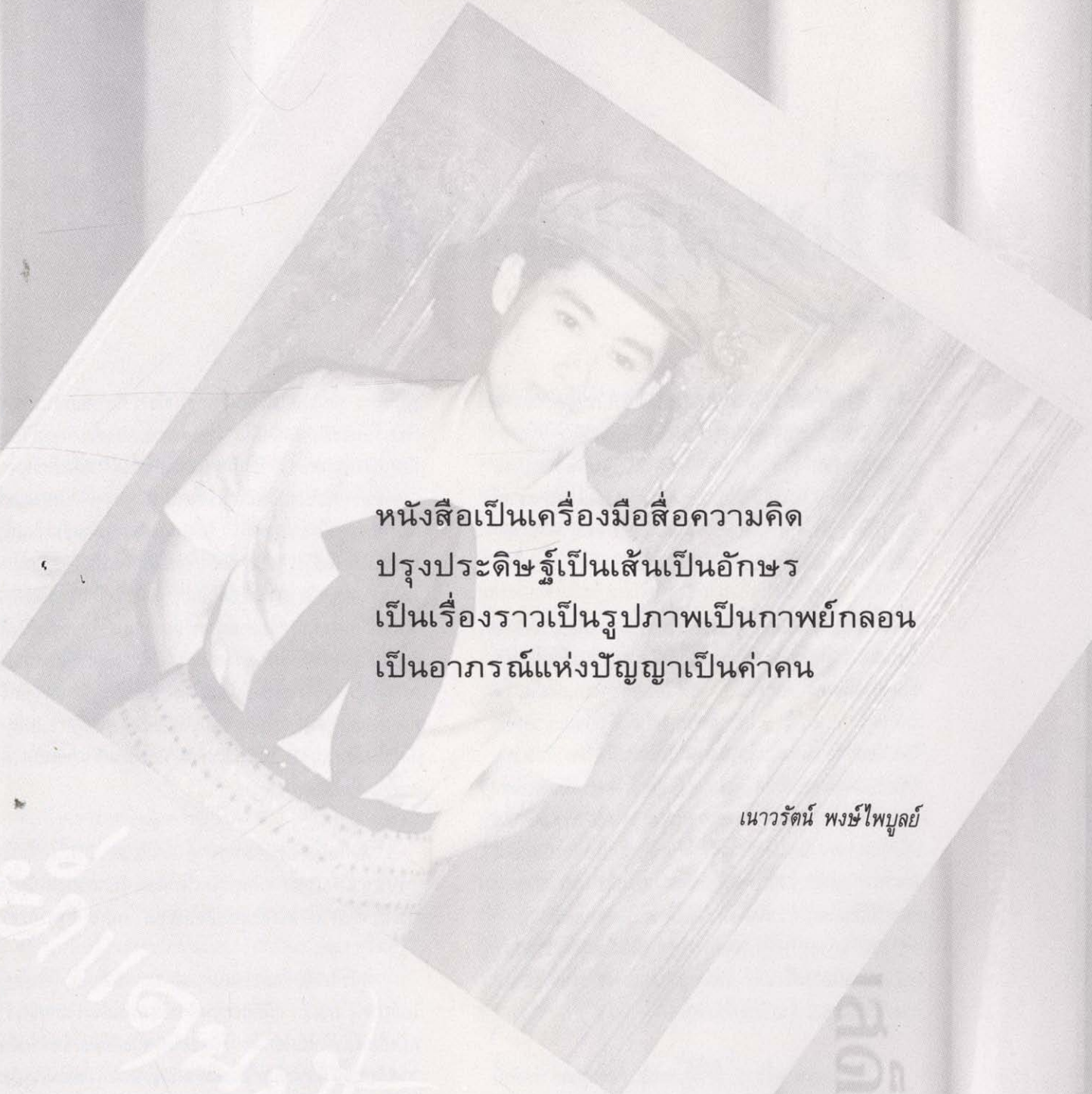

บริเวณวัดพระเชตุพน ศิลาจารึกเหล่านี้ มีผู้คัดลอกนำไปพิมพ์หลายหน วัดพระเชตุพนจึงเป็นแหล่งที่นับว่าเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของไทย

นับว่าฉันเป็นผู้ที่มีโชคที่มีโอกาสศึกษาในสมัยที่มีหนังสือซึ่งผู้แต่ง ได้แต่งไว้เพื่อให้ผู้อื่นได้ค้นคว้าหาความรู้มากมาย

หนังสือนี้ มีมากมาย หลายชนิด
นำดวงจิต เรืองริน ขึ้นสดใส
ให้ความรู้ สำเร็จ บันเทิงใจ
ฉันจึงใฝ่ ใจสमान อ่านทุกวัน
มีวิชา หลายอย่าง ต่างจำพวก
ล้วนสะดวก ค้นได้ ให้สุขสันต์
วิชาการ สรรมา สารพัน
ชั่วชีวิต ฉันอ่านได้ ไม่เบื่อเลย

หนังสือเป็นเครื่องมือสื่อความคิด
ปรงประดิษฐ์เป็นเส้นเป็นอักษร
เป็นเรื่องราวเป็นรูปภาพเป็นภาพยนตร์กลอน
เป็นอารมณ์แห่งปัญญาเป็นค่าคน

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ห้องสมุดลอยฟ้า

แมนมาส ชาลิต

เรื่องหนังสือหรือห้องสมุดลอยฟ้ามีแล้วในระดับนานาชาติ ในประเทศไทยเรามีห้องสมุดลอยฟ้าแล้วเหมือนกัน มีมาก่อนห้องสมุดลอยฟ้านานาชาติหลายปี เรือนพมาศของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้เริ่มลอยฟ้านำหนังสือไปสู่ประชาชนที่อยู่ริมน้ำ ตั้งแต่พ.ศ. ๒๔๙๗ ตอนนั้นเรือนพมาศก็แก่เฒ่า แต่ก็ยังนำหนังสือไปสู่ประชาชนริมน้ำอยู่

ห้องสมุดลอยฟ้า จะเป็นนวัตกรรมทางห้องสมุดที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ลอยฟ้าที่ว่านี้เป็นรูปแบบคนละอย่างกับห้องสมุดลอยน้ำ คือไม่ได้เอาหนังสือใส่เครื่องบินลอยไป แต่ใส่กระจาด ๒ ใบ ใช้เสาแทรกแขวนไว้กับกิ่งมะม่วงหน้าโรงเรียน รอบโคนมะม่วงมีม้าหินสำหรับนั่งอ่าน โรงเรียนที่จัดห้องสมุดลอยฟ้าให้นักเรียนและผู้ปกครองนี้ เป็นโรงเรียนขนาดจิ๋วจริง ๆ มีนักเรียน ๘๒ คน ครู ๗ คน ขาดแคลนไปเสียทุกอย่าง ไม่มีไฟฟ้า นักเรียนนั่งเรียนในห้องค่อนข้างมืดมาก ๆ จุดสว่างมีที่ห้องสมุดขนาดจิ๋วเท่านั้น ไม่มีน้ำประปา ต้องอาศัยน้ำฝน โรงเรียนเพิ่งได้รับพระราชทานเครื่องสูบน้ำจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เมื่อต้นเดือนสิงหาคม ๒๕๓๒ เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม เสด็จพระราชดำเนินไปทรงค้นโยกสูบน้ำขึ้นเป็นครั้งแรก

โรงเรียนขนาดจิ๋ว และขาดแคลนไปเกือบทุกอย่างหลังนี้ กลับร่ำรวยความคิดริเริ่มและความพยายามต่อสู้กับความขาดแคลนโดยไม่บ่น โรงเรียนพยายามเลี้ยงตัวเอง และเลี้ยงอาหารกลางวันเด็กนักเรียนโดยการขุดบ่อเลี้ยงปลา ทำสวน

สมุนไพร (ขนาดจิ๋วอีกนั่นแหละ) ทั้ง ๆ ที่ขาดแคลนน้ำ ทุกห้องเรียนจะมีมุมหนังสือ ทางปลายสุดของอาคารเรียนมีห้องสมุดขนาดจิ๋ว ซึ่งเป็นห้องเดียวที่ได้รับแสงสว่างจากสามด้าน จึงไม่ขมุกขมัวเหมือนห้องเรียน ห้องสมุดขนาดสองเมตรคูณสองเมตรนี้ มีชั้นหนังสืออยู่สองชั้นทำอย่างประณีตด้วยไม้ไผ่ วางหนังสือส่งเสริมการอ่านซึ่งส่วนมากได้รับจากกรมวิชาการ มีชั้นไม้เก่า ๆ วางวารสาร มีตู้กระจกใส่หนังสือสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ และหนังสืออ้างอิงอื่น ๆ ที่ได้รับพระราชทาน เห็นตุ้มมีสายยูและกุญแจคล้องอยู่ จึงถามครูผู้นำชมว่า ให้นักเรียนใช้หรือเปล่า ได้รับคำตอบว่าให้ใช้ เมื่อเลิกเรียนแล้วจึงใส่กุญแจตู้ แน่นอนทีเดียวในห้องสมุดนี้ ไม่มีที่นั่งอ่าน นักเรียนเข้าไปยืนสัก ๑๐ คนก็จะเต็มห้องอยู่แล้ว

ดังนั้นจึงต้อง “ลอยฟ้า” หนังสือไปไว้ตามที่ต่าง ๆ ในบริเวณโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนและผู้ปกครองได้นั่งอ่าน (โรงเรียนไม่สามารถให้ยืมหนังสือไปอ่านที่บ้าน เพราะกลัวหาย)

หนังสือพิมพ์ลอยออกมาอยู่ตรงทางเดินหน้าห้องสมุด ใกล้ประตูทางเข้า มีชั้นแขวนด้วยโซ่สองเส้น สำหรับวางหนังสือพิมพ์ให้ยืมอ่าน โรงเรียนมีหนังสือพิมพ์ฉบับเดียววางไว้บนชั้น ใครไปมาก็อ่านได้ เผอิญเวลาที่ไปเยี่ยมโรงเรียนวันนั้น ฝนไม่ตกและไม่มีพายุ หนังสือพิมพ์จึงไม่เปียกหรือปลิวว่อน ได้รับคำชี้แจงว่า พอครีมน้ำครีมนฝน นักเรียนที่อาสาดูแลห้องสมุดก็จัดการเก็บหนังสือพิมพ์เข้าไปไว้ใน

ห้องสมุด

หนังสือส่งเสริมการอ่านที่ลอยฟ้าอยู่ในกระจาดนั้น นักเรียนอาสาสมัครจะช่วยกันเลือกใส่กระจาดแขวนไว้ คอยดูแลเก็บเข้าห้องสมุดเมื่อฝนจะตก และเมื่อเลิกเรียน คอยผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนหนังสือให้เป็นที่สนใจอยู่เสมอ ใครใคร่อ่านก็อ่านได้ในยามว่าง แต่ไม่ให้ยืมไปบ้าน

ห้องสมุดเปิดระหว่าง ๗.๓๐ น.–๘.๐๐ น. และ ๑๒.๐๐–๑๒.๕๐ น. นักเรียนจะยืมหนังสือไว้อ่านได้ตั้งแต่ ๗.๓๐ น. (ถ้าขยันมาแต่เช้า) จนถึง ๑๕.๓๐ น. ซึ่งเป็นเวลาเลิกเรียนต้องคืนหนังสือให้ห้องสมุด

คิดถึงความหลังเมื่อครั้งยังเป็นเด็ก ถ้ามีโอกาสนำหนังสือที่ไม่ใช่แบบเรียนเข้าไปในห้องเรียนอย่างนี้ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างแน่นอนที่สุดคือ เปิดอ่านเมื่อครูหันไปเขียนกระดานดำหรือแทรกไว้ในหนังสือเรียน และทำที่อ่านหนังสือเรียน หรือแทรกไว้ในสมุดจดงานและทำที่ว่าจด ตั้งแต่ครั้งนั้นมาถึงปัจจุบันนี้ก็เป็นระยะเวลาเกือบหกสิบปีแล้ว เมื่อก่อนนี้ไม่มีโรงเรียนประถมศึกษาใดๆ จะมีห้องสมุด เดี่ยวนี้โรงเรียนประถมศึกษาหลายโรงเรียนมีหนังสือในห้องเรียน บางโรงเรียนมีห้องสมุดแต่โอกาสที่นักเรียนจะได้อ่านหนังสือส่งเสริมการอ่านยังมีจำกัดอยู่อย่างเดิม

เมื่อมานั่งเขียนเรื่องห้องสมุดลอยฟ้านี้ เข้าใจว่าคงเกิด

การเปลี่ยนแปลงในการใช้หนังสือในโรงเรียนชั้นบ้างแล้ว ก่อนจะจากกันได้บอกกับคุณครูผู้น่ารักทุกคนตั้งแต่ครูใหญ่ลงมาว่า ความคิดของโรงเรียนในการลอยฟ้าหนังสือนั้นยอดเยี่ยมมากจริงๆ แต่ชั่วโมงการอ่านหนังสือต่อวันนั้นน้อยนัก ทำไมไม่ลองบูรณาการการอ่านหนังสือเข้ากับการเรียนการสอนวิชาต่างๆ เมื่อได้ลงทุนความคิดลงแรงงานทำห้องสมุดบนดินและลอยฟ้าได้อย่างนี้แล้ว คงไม่ยากเกินกำลังที่จะเอาหนังสือส่งเสริมการอ่านเข้าไปใช้ในการเรียนการสอนรายวิชา ขยายเวลาให้นักเรียนอ่านหนังสือ จนคุ้มแรงกายแรงใจแรงความคิดที่ลงทุนไป

อยากจะขอฝากผู้ที่ชอบบ่นว่าโน่นก็ไม่มี นี่ก็ขาดแคลนทำอะไรไม่ได้เลยว่า ถ้าเลิกบ่นแล้วพิจารณาศักยภาพในตัวเราเอง ก็คงจะสร้างอะไรจากความไม่มีอะไรได้อย่างครูโรงเรียนจิวหลังนี้ ไฟฟ้าก็ไม่มี น้ำประปาก็ไม่มี น้ำบ่อก็กร่อย งบประมาณก็ไม่ค่อยมี ผู้ปกครองนักเรียนก็ไม่ค่อยมีเงิน เปิดโรงเรียนมาได้ห้าปีแล้ว จึงได้งบประมาณสร้างส้วม แต่โรงเรียนก็มีห้องสมุดลอยฟ้า สวนสมุนไพร บ่อปลา มีน้ำเต้าหู้ให้เด็กดื่ม มีแผนภูมิประวัติโรงเรียนประกอบการกราบบังคมทูลรายงานได้อย่างเรียบร้อย

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์

๒๕๙๗

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ก่อตั้งขึ้นมาพร้อมกับวิทยาลัยวิชาการศึกษา กล่าวคือ เมื่อโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ถนนประสานมิตร ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ในขณะที่สำนักหอสมุดกลาง มีฐานะเป็นเพียงแผนกหอสมุด ขึ้นกับสำนักงานอธิการบดี และดำเนินงานควบคู่กับวิทยาลัยวิชาการศึกษา มาโดยตลอด จวบจนวิทยาลัยวิชาการศึกษา ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หอสมุดจึงได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นสำนักหอสมุดกลางด้วย

เมื่อแรกเริ่ม หอสมุดตั้งอยู่ที่ตึกคณะศึกษาศาสตร์ (คือ ตึก ๓ ชั้น ๓ ในปัจจุบัน) ขณะนั้นมีบุคลากรเพียง ๒-๓ คน ดำเนินงานในระยะ ๗ ปีแรกระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓๘ ถึง พ.ศ. ๒๕๐๕ กิจกรรมหอสมุดได้ขยายและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพราะได้รับความช่วยเหลือทางวิชาการและการเงิน จาก A.I.D. และ USOM (ในขณะนั้น) โดยทำสัญญากับ มหาวิทยาลัยอินเดียนา เพื่อปรับปรุงหอสมุดของวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ปทุมวัน และบางแสน ตามโครงการความช่วยเหลือดังกล่าว ได้มีการส่งอาจารย์ที่ปฏิบัติงานในหอสมุดไปศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์สมัยใหม่ หลายท่าน เพื่อให้กลับมาพัฒนากิจการห้องสมุดให้ได้มาตรฐาน ส่วนรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ก็ได้ส่งผู้เชี่ยวชาญจากแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยอินเดียนา มาช่วยในการ

จัดตั้งหอสมุด และให้ความช่วยเหลือในด้านการจัดหาตำรา และสื่อทัศนศึกษาด้วย จนทำให้สามารถกล่าวได้ว่า หอสมุดวิทยาลัยวิชาการศึกษาเป็นหอสมุดแห่งแรกในประเทศไทย ที่จัดให้บริการสื่อผสมอย่างแท้จริง

๒๕๐๐

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้มีการจัดสร้างอาคารหอสมุด วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตรขึ้น เนื้อที่ ๙๑๒ ตารางเมตร สามารถเก็บหนังสือได้ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ เล่ม และเปิดบริการ เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ หอสมุดหลังนี้ มีการติดตั้งระบบปรับอากาศทั้งหลัง จึงนับได้ว่าเป็นหอสมุดที่ทันสมัยที่สุดในประเทศไทยในขณะนั้น

ในขณะเดียวกัน วิทยาลัยวิชาการศึกษา ก็ได้ขยายงาน โดยเพิ่มวิทยาเขตขึ้น ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในวาระต่าง ๆ กัน วิทยาเขตแต่ละแห่งได้ก่อตั้งหอสมุดขึ้นเพื่อบริการวิชาการสนับสนุนการเรียน การสอน และการวิจัยในแต่ละวิทยาเขต ดังนี้

- สาขาปทุมวัน และบางแสน ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘
- สาขาพิษณุโลก ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐
- สาขามหาสารคาม และสงขลา ในปี พ.ศ. ๒๕๑๑
- สาขาบางเขน ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒
- สาขาพลศึกษา ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓

๒๕๑๕

สำหรับที่วิทยาเขตประสานมิตร ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓

อาคารเดิมที่ประมาณเนื้อที่ไว้สำหรับหนังสือ ๑๐๐,๐๐๐ เล่มนั้น ไม่สามารถรองรับความต้องการได้อีกต่อไป เนื่องจากสูญเสียเนื้อที่ไว้สำหรับจัดเก็บวัสดุต่าง ๆ ประกอบกับวิทยาลัยได้ขยายรับนิสิตเพิ่มขึ้นทุกปี จึงทำให้เนื้อที่สำหรับบริการผู้ใช้มีไม่เพียงพอ ทางวิทยาลัยจึงได้สร้างอาคารหอสมุดชั้นอีก ๑ หลัง ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ขนาดเนื้อที่ ๒,๕๘๖ ตารางเมตร และเปิดให้ใช้เมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๑๕ ทำให้หอสมุดมีอาคาร ๒ หลัง เชื่อมติดต่อกัน รวมเนื้อที่ในการใช้ทั้งสิ้น ๓,๘๕๘ ตารางเมตร

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ วิทยาลัยวิชาการศึกษา ได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หอสมุดจึงได้รับการยกฐานะให้เป็นสำนักทางวิชาการ โดยใช้ชื่อใหม่ว่า “สำนักหอสมุดกลาง” ทั้งนี้เพื่อการปรับปรุงและขยายงานให้กว้างขวางและมีประสิทธิภาพ

๒๕๒๙

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ มหาวิทยาลัยพิจารณาเห็นว่าอาคารหอสมุดมีสภาพแออัด อันเนื่องมาจากนโยบายการ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
เสด็จพระราชดำเนินมาทรงวางศิลาฤกษ์
"อาคารสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ"
เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐

อาคารสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
ระหว่างการก่อสร้าง

ขยายการศึกษาของมหาวิทยาลัย ทำให้มีนิสิตเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับหอสมุดเองก็มีปริมาณหนังสือ เอกสาร และวัสดุต่าง ๆ เพิ่มขึ้นมาก มหาวิทยาลัยจึงได้วางโครงการจัดสร้างอาคารหอสมุดหลังใหม่ขึ้น และรัฐบาลก็ได้อนุมัติเงินจำนวน ๖๐ ล้านบาทให้เพื่อการนี้ในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ และในปีนั้นเอง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีซึ่งทรงเข้าศึกษาในระดับปริญญาเอก สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ ได้ทรงสำเร็จการศึกษา ฉะนั้นในวโรกาสอันเป็นมิ่งมหามงคลนี้ มหาวิทยาลัยจึงได้ขอพระราชทานพระนามาภิไธย “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ” อัญเชิญจารึกเป็นชื่ออาคารสำนักหอสมุดกลาง นอกจากนั้นยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินทรงวางศิลาฤกษ์อาคารหลังนี้ เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๐ อีกด้วย

๒๕๓๒

อาคาร “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ”

อาคารสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้เริ่มก่อสร้างเมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ แล้วเสร็จเมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๒ และเปิดให้บริการเมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๒

อาคารสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เป็นอาคาร ๗ ชั้น พื้นที่ประมาณ ๑๐,๒๐๐ ตารางเมตร สามารถเก็บหนังสือได้ประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ เล่ม และจุที่นั่งอ่านได้ประมาณ ๑,๒๐๐ ที่นั่ง แต่ละชั้นมีลักษณะการใช้งาน ดังนี้

- ชั้นที่ ๑ ศูนย์สารสนเทศฯ และศูนย์บริการเทคโนโลยีทางการศึกษา
- ชั้นที่ ๒ บริการยืม-คืน บริการเอกสารอ้างอิง บริการให้คำปรึกษาและช่วยค้นคว้า บริการสืบค้นข้อมูลวิจัยด้วยคอมพิวเตอร์ และห้องประชุม

ชั้นที่ ๓ วารสารและสิ่งพิมพ์ต่อเนื่องอื่น ๆ

ชั้นที่ ๔ ศูนย์ปริญญานิพนธ์ และสิ่งพิมพ์รัฐบาล ห้องบริการหนังสือและเอกสาร หมวดเบ็ดเตล็ด ปรัชญา จิตวิทยาและศาสนา และห้องหนังสือสำหรับเด็ก

ชั้นที่ ๕ ห้องบริการหนังสือและเอกสารหมวดสังคมศาสตร์ ภาษาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และหนังสือแบบเรียน

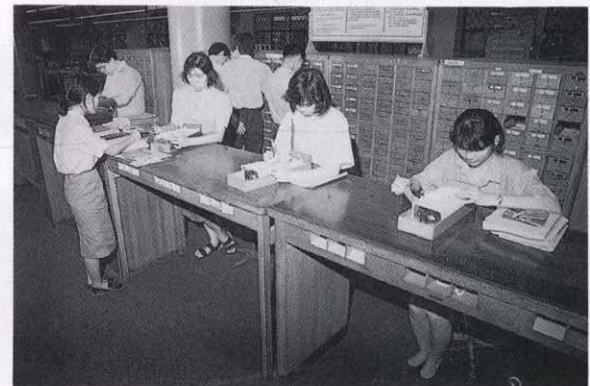
ชั้นที่ ๖ ห้องบริการหนังสือและเอกสารหมวดวิทยาศาสตร์ประยุกต์ และเทคโนโลยี ศิลปะและการบันเทิง วรรณคดีและประวัติศาสตร์ นวนิยายและเรื่องสั้น ห้องเอกสาร มศว. และห้องเอกสารพิเศษ

ชั้นที่ ๗ ห้องสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักงานเลขานุการและห้องปฏิบัติงานของบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่

นอกจากนี้ในแต่ละชั้นยังมีห้องประชุมกลุ่ม และห้องค้นคว้าเฉพาะบุคคลไว้บริการอีกด้วย

บริการของหอสมุด

บริการต่าง ๆ ที่จัดไว้ มุ่งเน้นที่จะช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก

ความสะดวกในการใช้หนังสือเอกสาร และวัสดุต่างๆ เพื่อการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย อีกทั้งเป็นตัวกลางในการสื่อสารความรู้ทุกรูปแบบ ดังนี้

- บริการวัสดุและอุปกรณ์ ได้แก่ บริการให้ยืมและอำนวยความสะดวกในการใช้หนังสือและสื่อการศึกษาทุกประเภท เช่น วารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร ภาพยนตร์ เทปโทรทัศน์ เทปเสียง สไลด์ ฯลฯ เป็นต้น
- บริการสถานที่ ได้แก่ บริการห้องเรียนเพื่อใช้ประกอบการสอน บริการห้องฉายภาพยนตร์ บริการห้องสัมมนา ห้องประชุม และบริการสถานที่จัดนิทรรศการ
- บริการให้ความช่วยเหลือ ได้แก่ บริการให้คำปรึกษา และช่วยค้นคว้า บริการแนะนำการใช้บริการ บริการยืมระหว่างห้องสมุด บริการสืบค้นงานวิจัยด้วยคอมพิวเตอร์ บริการยืมสื่อสตัททัศน์ศึกษาจากภายนอก เป็นต้น
- บริการอื่น ๆ ได้แก่ บริการถ่ายสำเนา บริการเครื่องเขียนกระดาษ บริการถ่ายสำเนาเทปโทรทัศน์ และเทปเสียงที่ได้รับอนุญาตแล้ว บริการเย็บเล่มและเข้าปกหนังสือ เป็นต้น

๒๕๓๓

ในฐานะเครื่องมือประเมินคุณภาพการศึกษา หอสมุดต้องดำเนินงานให้สอดคล้องและสนับสนุนต่อนโยบาย ตลอดจนระบบการเรียน การสอน ของมหาวิทยาลัย อีกทั้งพัฒนาให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการในปัจจุบัน เพราะฉะนั้นหอสมุดจึงต้องมุ่งเน้นพัฒนาในเรื่องต่างๆ ดังนี้

๑. การจัดหาหนังสือ ตำรา เน้นหนักเอกสารที่เป็นงานวิจัยในสาขาวิชาต่างๆ ให้มากขึ้น เพื่อสนองต่อนโยบายการขยายการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

๒. นำวัสดุย่อส่วน (Microform) เข้ามาบริการให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์ และงานวิจัย

๓. เพิ่มประสิทธิภาพในการสืบค้น และการเข้าถึงข้อมูลให้มากขึ้น โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ อาทิเช่น ใช้ระบบ On-line ในการสืบค้นรายการทางบรรณานุกรม

๔. ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าช่วยในการปฏิบัติงาน เช่น บริการยืม-คืน บริการรวบรวมบรรณานุกรม งานพัฒนาทรัพยากรและวิเคราะห์สนเทศ งานธุรการและบริหาร ฯลฯ

นอกจากนั้น หอสมุดจะต้องมีนโยบายในเชิงรุก กล่าวคือ แทนที่จะคอยให้ผู้ใช้เข้ามาใช้บริการแต่ฝ่ายเดียว หอสมุดต้องเป็นฝ่ายนำบริการไปสู่ผู้ใช้ เพื่อให้ผู้ใช้ได้รับประโยชน์สูงสุด และเพื่อให้หอสมุดเป็นตัวกลางสื่อสารความรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

๑	๒	๓	๔	๕	๖
๗	๘	๙	๑๐		
๑๑		๑๒	๑๓	๑๔	

๑. บริเวณโถงนิทรรศการ
๒. ทางเข้า - ออกห้องสมุด
๓. เคาน์เตอร์ยืม - คืนหนังสือ
๔. หนังสืออ้างอิง
๕. บริเวณอ่านหนังสือ

๖. คู่มือสืบค้นงานวิจัย
๗. ห้องโครงการ Unesco Associated Libraries Network
๘. ห้องมาเรีย (ห้องหนังสือสำหรับเด็ก)
- ๙, ๑๔ ห้องขจร สุขพานิช
- ๑๐, ๑๓ ห้องสาโรช บัวศรี
๑๑. สำนักเลขานุการ
๑๒. ห้องสุดใจ เหล่าสุนทร (ห้องประชุม)

จากชั้นปิด...สู่ หนังสือสำหรับทุกคน ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มาเรีย เหล่าสุนทร
วิษณุ ทับเที่ยง

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีความเป็นมาย้อนหลังไปตั้งแต่ปี ๒๔๙๗ ในฐานะที่เป็นห้องสมุดของโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ณ ถนนประสานมิตร ในขณะนั้นห้องสมุดอยู่บนชั้นสอง (ห้อง ๓๒๓) ของตึกสาม มีลักษณะเป็น “ห้อง” สมุดจริง ๆ (ขนาดประมาณ ๑๐x๑๒ ตารางเมตร) โดยมีหนังสือเก็บไว้ในตู้กระจกที่ใสกุญแจไว้เรียบร้อย ผู้ยืมต้องเซ็นชื่อยืมหนังสือออกไปนั่งอ่านนอกห้อง เพราะไม่มีโต๊ะนั่งอ่าน นิสิตเก่าบางคนยังคงจำได้ว่า เวลาจะยืมหนังสือเล่มใดก็ต้องไปเดินหาชื่อเรื่องจากสันหนังสือในตู้ปิดเหล่านั้น เมื่อพบเรื่องใดที่ดูว่าน่าสนใจ ก็จะทำตำแหน่งของเรื่องและตุนั้นไว้ แล้วก็ไปเดินตามหาอาจารย์ที่ทำหน้าที่ “รักษา” หนังสือ ผู้ถือกุญแจ เพื่อแจ้งความประสงค์ และเพื่อขอให้เปิดตู้หยิบหนังสือให้ บางทีกว่าจะเปิดตู้ได้ ก็ลืมตำแหน่งของเรื่องที่หมายตาเอาไว้ ต้องไปเดินหาดูใหม่ กระบวนการที่วุ่นนี้เป็นสิ่งธรรมดาประจำวันสำหรับชาวประสานมิตรในขณะนั้น บางคนเล่าให้ฟังอย่างขำขันว่า เคยถูกอาจารย์ผู้ “รักษาหนังสือ” ไล่ให้ไปล้างมือก่อนจะได้รับอนุญาตให้หยิบต้องหนังสือได้

ต่อมาโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงแห่งนี้ ได้รับสถาปนาขึ้นเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา ซึ่งเป็นวิทยาลัยแห่งแรกในประเทศไทยที่ให้ปริญญาทางการศึกษา ในขณะเดียวกันรัฐบาลไทย

ได้เซ็นสัญญารับความช่วยเหลือจากรัฐบาลอเมริกัน โดยรัฐบาลอเมริกัน จะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในด้านการเงินและทางวิชาการ มหาวิทยาลัยอินเดียแรกที่บลูมิงตัน ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลอเมริกันให้เป็นผู้ดำเนินการตามสัญญา และสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่ระบุไว้ในสัญญาคือ ให้มีการจัดตั้งห้องสมุดที่มีคุณภาพสูงเพื่อสนับสนุนโปรแกรมทางวิชาการของวิทยาลัยวิชาการศึกษา ทางรัฐบาลไทยจะต้องเป็นฝ่ายจัดสร้างอาคาร เครื่องใช้ไม้สอยที่ทำได้ในประเทศไทย

มหาวิทยาลัยอินเดียมาได้จัดส่ง มิส มาร์กาเรต โอ-ริฟสโวลด์ หัวหน้าภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ในขณะนั้น มาเป็นผู้ช่วย ต่อมาได้ ดร. มาเรีย เหล่าสุนทร ซึ่งเพิ่งสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยอินเดียมาช่วยอีกแรงหนึ่ง ในช่วงที่ปรับปรุงกิจการห้องสมุดใหม่นี้ ได้ใช้เนื้อที่ครึ่งหนึ่งของตึกสาม ชั้นสาม (ห้อง ๓๓๓) บ้านประตูกระจกของตู้หนังสือถูกรื้อออก หนังสือที่มีอยู่เก่าและที่ได้รับมาใหม่ตามสัญญาได้รับการจัดให้เป็นหมวดเป็นหมู่ โดยจัดเรียงไว้บนชั้น “เปิด” ตู้บัตรรายการขนาด ๑๖ ล้นซึกก็เริ่มมีขึ้น นิสิตได้รับการชักชวนให้ใช้หนังสืออย่างเสรี การดำเนินงานก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว จนมหาวิทยาลัยอินเดียต้องส่งอาจารย์บรรณารักษ์มาช่วยอีก ๒ ท่าน คือ ดร. มิลเดร็ด โลเวล และมิส มาร์กาเรต

กริฟฟิน (ปัจจุบัน มีสซิส มารกาเรต คอฟฟิน)

ในปี ๒๕๐๐ วิทยาลัยวิชาการศึกษา ได้สร้างอาคารห้องสมุดเป็นเอกเทศแห่งแรกขึ้นโดยใช้เงิน กศส. (เงินบำรุงการศึกษาและสาธารณสุข ได้จากอากร กศส.) ผู้ร่วมกันออกแบบประกอบไปด้วย มีส มารกาเรต ไอ. รัฟสโวลด์ ดร. พอล ซีเกอร์ส์ ผู้เชี่ยวชาญทางอาคารเรียนจากมหาวิทยาลัยอินเดียนาฝ่ายหนึ่ง กับอาจารย์ เจนจิต กุลทลบุตร และอาจารย์พาสนา จากกรมอาชีวศึกษาอีกฝ่ายหนึ่ง ครุภัณฑ์หลายอย่างได้รับมาจากอเมริกา เมื่ออาคารใหม่เสร็จ ก็นำเอาครุภัณฑ์ต่างๆ ที่ได้รับมาจัดเข้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ ปรากฏว่าชั้นเหล็กและชั้นส่วนต่างๆ ถูกประกอบขึ้นอย่างค่อนข้างทุลักทุเล เพราะเจ้าหน้าที่ห้องสมุดยังไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน แต่ในที่สุดก็ได้ชั้นเหล็ก (เปิด) ที่ปรับได้ ซึ่งสามารถรับหนังสือได้หลายหมื่นเล่ม นอกจากนั้นก็ยังมีส่วนสำหรับเก็บโสตทัศนวัสดุ เฉพาะอย่างเสร็จเรียบร้อย นับเป็นอาคารห้องสมุดสถาบันการศึกษาแห่งแรกในประเทศไทยที่ได้รับการติดตั้งเครื่องปรับอากาศ และมีวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา และครุภัณฑ์ที่เหมาะสมที่สุด

วันย้ายห้องสมุดจากตึกสาม ชั้นสาม มายังอาคารใหม่นับเป็นวันที่คึกคักมากเป็นพิเศษ นิสิตทั้งชายหญิงร่วมแรงแข่งขัน มาช่วยขนหนังสือกันถ้วนหน้า ห้องสมุดได้จัดทำชั้นหนังสือ (Book crate) เป็นการเฉพาะขึ้น มีขนาดพอยกประคองสองมือคนเดียวได้ มีจำนวนประมาณ ๗๐-๘๐ อันก่อนจะย้ายหนังสือ เจ้าหน้าที่จะจัดเรียงหนังสือบนชั้นทั้งหมด

ให้เรียบร้อยก่อน จากนั้นจะแบ่งจำนวนหนังสือให้พอเหมาะที่จะบรรจุ ๑ crate ใช้กระดาษเขียนหมายเลข ๑,๒,๓... คั่นไว้ไปจนหมด ในทำนองเดียวกัน บนชั้นใหม่ที่ยังว่างอยู่ในอาคารใหม่ เจ้าหน้าที่ก็จะกะประมาณความกว้างของชั้นสำหรับหนังสือเช่นเดียวกัน หากกระดาษปิดไว้ พร้อมหมายเลข ๑,๒,๓... หนังสือที่ขนย้ายจากชั้นเก่าของตึกเก่าตามหมายเลข ๑ ก็จะถูกนำมาขึ้นชั้นใหม่ในอาคารใหม่ตามตามตำแหน่งที่คั่นไว้หมายเลข ๑ หมายเลข ๒,๓,๔... ก็ทำแบบเดียวกัน จนกระทั่งชั้นสุดท้าย เพื่อความสนุกสนานในการขนย้ายห้องสมุดได้จัดหารางวัลให้แก่ผู้ขนหนังสือได้มากที่สุด และมีเลขรางวัลนำโชคสอดไว้ในหนังสือตามจุดต่างๆ รางวัลเหล่านี้ได้รับความเอื้อเฟื้อจากคณาจารย์ของวิทยาลัย

ในวันเปิดห้องสมุดเป็นทางการ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่างรู้สึกตื่นเต้นกันมาก มีการแสดงหนังสือทางศิลปะที่มีชื่อเสียงระดับโลก และโสตทัศนวัสดุใหม่ๆ ที่ได้รับจากมหาวิทยาลัยอินเดียนาตามสัญญา บุคคลสำคัญจากกระทรวงศึกษาธิการ และจากสถาบันการศึกษาอื่น ตลอดจนบรรณารักษ์จากห้องสมุดในกรุงเทพมหานคร ต่างก็สนใจมาชมห้องสมุดใหม่ที่ได้รับการออกแบบที่ทันสมัยที่สุดและติดตั้งเครื่องปรับอากาศแห่งแรกในประเทศไทย

อาคารห้องสมุดแห่งนี้ นอกจากจะใช้สำหรับกิจการห้องสมุดแล้ว ในระยะแรกๆ ยังใช้เป็นที่รับพระราชทานปริญญาบัตร (ในขณะนั้นยังไม่ได้สร้างหอประชุม) ใช้เป็นที่แสดงคอนเสิร์ตและใช้เป็นที่ประชุมของสมาคมสถาบันอุดม-

๑. ดร. มาเรีย เหล่าสุนทร มิสซิส มาร์กาเรต คอฟฟิน
พร้อมด้วย อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิตช่วยงานห้องสมุด
พ.ศ. ๒๕๐๒
๒. อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้ฝึกชำนาญทางห้องสมุด

ศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASAIHL) การใช้งานหลายอย่างเป็นประจำเช่นนี้ ทำให้ห้องสมุดได้รับการปิดกวาดตกแต่งพร้อมด้วยทาสีใหม่ ๆ อยู่เสมอ สิ่งที่ทำทนายบรรณาคณะบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ในระยะแรก ๆ นั้น คือ การวางแผนเพื่อนำเอาความคิดใหม่ ๆ มาจัดบริการให้แก่คณาจารย์และนิสิต ห้องสมุดพยายามทำให้ผู้ใช้รู้สึกเป็นอิสระในการใช้หนังสือและวัสดุต่าง ๆ คือ สามารถหยิบจับได้เอง ในขณะที่เดียวกันก็จะมีบรรณารักษ์พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือแนะนำความต้องการ กิจกรรมต่าง ๆ ได้จัดให้มีขึ้น เพื่อที่จะดึงดูดให้ผู้ใช้กับหนังสือมาพบกัน ห้องสมุดใช้ความพยายามอย่างมากที่จะทำให้ “ผู้ใช้รู้สึกเป็นกันเอง”

แม้ว่าในระยะแรก ๆ จะมีบรรณารักษ์ที่ศึกษามาโดยตรงจำนวนน้อย แต่ก็ได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากสมาชิก “ชมรมห้องสมุด” จาก “ผู้ฝึกความชำนาญทางห้องสมุด” (Library understudies) และจากคณาจารย์ของวิทยาลัยเป็นอย่างมาก ทำให้การดำเนินงานลุล่วงไปด้วยดี และประสบความสำเร็จจนเป็นที่น่าพอใจและเป็นที่ยอมรับโดยทั่ว ๆ ไป ผู้ที่อยู่เบื้องหลังของความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ที่สุดท่านหนึ่งก็คือ ดร. วิลลิส พี. พอร์ตเตอร์ ผู้ประสานงานของสัญญาไทย-อินเดียน่าคนแรก

หลังจากวิทยาลัยวิชาการศึกษาได้รับยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย จำนวนนิสิตนักศึกษาที่เพิ่มขึ้นทุกระดับ จนห้องสมุด (ซึ่งในขณะที่สร้างนั้นคิดว่าใหญ่โตพอแล้ว) คับแคบไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนผู้ใช้ มหาวิทยาลัยจึงใช้เงินงบประมาณ ๔ ล้านบาท สร้างอาคารขึ้นอีกหลังหนึ่ง เป็นอาคาร ๔ ชั้น อยู่ติดกับอาคารหลังแรกทางด้านตะวันออก โดยรื้อฝ้าผนังด้านนี้ออกเพื่อเชื่อมอาคารทั้งสองเข้าด้วยกัน อาคารหลังนี้เปิดใช้เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๑๕

จากการที่ห้องสมุดมีบทบาทที่สำคัญต่อการเรียนการ

สอนของมหาวิทยาลัย ในปี ๒๕๑๙ ห้องสมุดจึงได้รับยกฐานะจากแผนกห้องสมุดที่ขึ้นอยู่กับสำนักงานอธิการบดี มาเป็นสำนักหอสมุดกลางมีฐานะเทียบเท่าคณะต่าง ๆ นับเป็นความก้าวหน้าที่สำคัญอีกก้าวหนึ่งของห้องสมุด

“วิญญานของบริการห้องสมุด” ได้รับสืบทอดต่อมาในบรรณารักษ์รุ่นใหม่ ในอาคารใหม่เอี่ยม ๗ ชั้น ซึ่งสร้างขึ้นมาเพื่อให้เพียงพอความต้องการของนิสิตและอาจารย์ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันจะเห็นว่าผู้ใช้ทั้งที่เป็นนิสิตทุกระดับของมหาวิทยาลัยเอง หรือมาจากสถาบันอื่น และจากบุคคลทั่วไป เข้ามาใช้ห้องสมุดแห่งนี้กันมากมาย ในแต่ละวันจะมีการยืมและคืนหนังสือหลายพันเล่ม เฉพาะจำนวนหนังสือที่ใช้อ่านภายในห้องสมุดแต่เพียงอย่างเดียว ก็สามารถจะคำนวณความเชื่อเก่า ๆ ที่ว่า “คนไทย ไม่ชอบอ่าน” ได้เป็นอย่างดี บรรณารักษ์ย่อมรู้ธรรมชาติของคนดีว่า “คนเป็นสัตว์อยากรู้อยากเห็น” หากบรรณารักษ์สามารถจัดบริการให้ดีเป็นที่พอใจแล้ว คนเขาก็อยากอ่านเอง

สิ่งที่น่าภาคภูมิใจที่สุดของห้องสมุดแห่งนี้ อย่างหนึ่งก็คือ การเริ่มนำเอาระบบการจ้างนิสิตช่วยงานมาใช้เป็นแห่งแรกในประเทศไทย นอกจากจะช่วยให้นิสิตจำนวนหลายร้อยคนที่ผ่านห้องสมุดแห่งนี้มาได้รับค่าแรงงานเพื่อช่วยเหลือค่าใช้จ่ายส่วนตัวแล้ว เขายังได้รับประสบการณ์และเรียนรู้การทำงานมาเป็นอย่างดี นิสิตเหล่านี้สำเร็จการศึกษาออกไปเป็นผู้นำในวงการต่าง ๆ มากมายมีตั้งแต่ครูอาจารย์ในระดับหัวหน้าผู้จัดการในวงการธุรกิจ ผู้บริหารในหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนผู้บริหารในระดับสูงสุดของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ หลายแห่ง

ห้องสมุดในความทรงจำ

บุญสม ก้านสังวร

เรื่องที่ท่านจะอ่านต่อไปนี้เป็นเกร็ดต่างๆ ที่ได้พบได้เห็นเอง ลองเขียนดูเท่าที่ความจำจะย้อนหลังไปได้ หากจะเอาเนื้อหาสาระกันแล้วก็ยากเต็มที ท่านที่มีเวลาน้อยให้ผ่านไปก่อนแต่ถ้าจะอ่านเพื่อฆ่าเวลาท่านก็จะสมหวัง ในการเขียนจำต้องงดเว้นการกล่าวชื่อผู้เกี่ยวข้องที่มีเป็นจำนวนมากไปด้วยความเสียดาย

เมื่อปี ๒๔๙๘ ห้องสมุดอยู่ที่ชั้น ๓ ตึก ๓ ห้องใหญ่ทางซีกตะวันออกเป็นคลังบรรณสาร ห้องอ่านหนังสือ ส่วนบริการ และสำนักงาน มุขด้านใต้ซีกตะวันออกเป็นที่บริการหนังสือจัดพิมพ์พิเศษชั่วคราว มุขด้านใต้ซีกตะวันตกเป็นสถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก ปัจจุบันคือสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ห้องทางเหนือซีกตะวันตกเป็นที่รับและตรวจ

หนังสือที่ได้รับจากสัญญาร่วมมือกับมหาวิทยาลัยอินดิแอนา ถ้าออกจากตึก ๓ เดินข้ามสะพานสูงทอดข้ามสะพานน้ำไปทางเหนือ (สะพานแบบนี้มีอยู่หลายสะพาน ถูกรื้อไปที่สะพาน สะพานที่กล่าวถึงนี้เป็นสะพานสุดท้าย และถูกรื้อไปแล้วเมื่อปี ๒๕๓๑ กระมัง) จนถึงตึก ๑ ที่ชั้นล่างตึก ๑ มีห้องรับแขกของผู้ดูแลหอพัก ที่ห้องนี้มีตู้เก็บหนังสือ เปิดให้อ่านและให้ยืมได้ทุกวัน พุธสัปดาห์ตอนกลางวัน ให้ยืมอ่าน ๑ อาทิตย์ ผู้ดูแลคือ คุณ โอบาส รสากร เป็นผู้ใหญ่ที่มีอายุราว ๕๐ ธรรมดาทำนุผู้ทำงานอยู่ที่ห้องสมุดตึก ๓ งานหลักคือเขียนเลขเรียกหนังสือที่ปกเพราะลายมืองาม ปรกติเป็นคนใจเย็น งานออกมาจึงประณีต การเขียนเลขดังกล่าวมีแบบอยู่ว่าต้องเขียนตำแหน่งเดียวกันทุกเล่ม เพื่อสะดวกทั้งการเก็บ การหา การอ่านชั้น แต่ถึงกระนั้นก็เถอะ ถ้าตัวเลขที่เขียนจะไปทับภาพสวย ๆ หรือตัวอักษร เท่ากับไปทำลายรูปลักษณ์หนังสือแล้ว ท่านจะเลี่ยงไปเขียนตำแหน่งอื่น เช่น ถ้าจะทับภาพสถาปัตยกรรมงาม ๆ ท่านก็เขียนตัวเลขเสียตรงท้องฟ้า เป็นอันว่ารักษาผลประโยชน์ไว้ได้ นับว่าเป็นผู้มีวิจรรย์ญาณ คงเพราะเคยทำงานในวังหลวงมาก่อน ภายหลังท่านกลับเข้าไปทำงานในวังหลวงอีก และได้ช่วยเหลือห้องสมุดด้วย กล่าวคืออาจารย์นันทนา (บรรณารักษ์ของเรา แล้วย้ายไปอยู่ ก.พ.) ไปกินข้าวกลางวัน ที่ตึกแถวถนนหน้าพระลาน เห็นหนังสือเด็กเป็นต้นฉบับ ตัวเขียนก็จำได้ ดูเหมือนผู้เขียนคือ มานิต จิตเกษม (ปัจจุบันเป็นอาจารย์อยู่ วศ. สวนดุสิต) เขียนส่งอาจารย์ในวิชาหนังสือเด็ก เอาเป็นว่าคุณนันทนาขอเจ้าของร้านจะเอาหนังสือมาคืน ห้องสมุด เจ้าของร้านว่ามีคนมาลิ้มไว้และไม่ให้เพราะถ้าให้ “อ้าวจะเอาอะไรคืนเค้า...” ร้อนถึงคุณโอบาสต้องมารับรอง ด้วยเจ้าของร้านรู้จักดีเพราะเป็นผู้ทำงานอยู่ในวัง ห้องสมุดก็ได้หนังสือคืนมา ส่วนว่าหนังสือออกไปอย่างไร อย่าไปพูดถึงเลย คงขาดอายุความแล้ว ขอวกกลับมาที่ตึก ๑ ใหม่ การยืม ๑ อาทิตย์ ก็คืนพฤษภาคมไป บางคนวันพฤษภาคมส่ง ต้องรอไปพฤษภาคมจึงเอามาส่งพร้อมจ่ายค่าปรับวันละ ๕๐ สตางค์ ให้เท่าไรท่านก็ไม่รับ “เอาเก็บไว้เถอะ” ท่านว่า บางคนซักได้

ใจเอาไว้ ๒ อาทิตย์ แต่ก็ไม่มีใครถือโอกาสเอาเก็บได้เลย ส่วนที่ตึก ๓ ค่าปรับเป็นไปตามระเบียบ บางที่ต้องไล่ทวงกัน ตอนหลังห้องสมุดที่ตึก ๑ ย้ายมารวมกับตึก ๓ บรรยายภาศวันพฤหัสบดีก็หายไปด้วย

ในปี ๒๕๔๘ ก็มีข่าวว่าจะสร้างอาคารหอสมุดใหม่ ต่อมาข่าวก็เป็นจริงโดยใช้เงิน กศส. ดูเหมือนจะเป็น ๑๔ ล้านบาท ขออธิบายเรื่องเงินกศส. สำหรับผู้มีอายุไม่เกิน ๓๐ ปี ได้ทราบไว้ ใครอายุสูงกว่านี้ก็คงรู้ดี เงินจำนวนนี้ได้มาจากภาษีในรูปของอาคารแสดมภ์ โดยให้ผู้ที่ต้องติดต่อกับทางราชการ นอกจากต้องปิดอาคารตามปรกติแล้วต้องปิดอาคาร กศส. ด้วยเป็นเงิน ๑๐ บาท เพื่อบำรุงการศึกษาและสาธารณสุข จึงมีค่ายอดดังกล่าว นับว่าเป็นการช่วยส่วนรวมที่มีประโยชน์มาก สถาปนิกที่ออกแบบอาคารหอสมุดคือ ดร. พอล ซีเกอร์ส จากมหาวิทยาลัยอินดิแอนา ร่วมกับคุณเจนจิต กุลทลบุตร ดร. ซีเกอร์ส ออกแบบด้วยการรักษาต้นไม้ที่มีอยู่เดิมทุกต้น ตรงทางเข้ามีต้นจามจุรีใหญ่ ทางทิศเหนือมีกอหมาก ๒ กอ ก็ออกแบบให้มีขอบซีเมนต์ล้อมรอบต้นไม้เหล่านี้ ทำเป็นลานจอดรถ ส่วนใต้ร่มจามจุรีกลายเป็นที่แย่งกันจอดรถ มีเรื่องยืดเยื้อ

ตัวอาคารห้องสมุดเป็นโถงใหญ่ ทอดตามตะวัน ทางเหนือมีชั้นลอย ๒ ชั้น การขนย้ายจากตึก ๓ ไปยังอาคารใหม่ทำในปี ๒๕๔๙ หรือ ๒๕๐๐ เมื่อสอบภาคปลายแล้ว ผู้ที่ขนย้ายวันแรกคือนิสิตที่เดินเรียนเป็นส่วนใหญ่ ส่วนนิสิตประจำนอกจากผู้ทำงานห้องสมุดแล้วก็มีมาช่วยคนสองคน ร้อนถึงอธิการบดีคืออาจารย์สาโรช ต้องออกคำสั่งให้มาช่วยขน วันรุ่งขึ้นจึงพรีพรีบ ใช้เวลาจัดอยู่พักหนึ่งพอเปิดเทอมต้นเดือนพฤษภาคมก็บริการได้

ตัวอาคารมีลักษณะพิเศษโดยบังเอิญ คือถ้ามีเสียงที่

ชั้นล่างช่วงกลาง ๆ ริมผนังด้านใต้เสียงจะได้ยินชัดที่ชั้น ๓ ด้วยเหตุนี้อาจารย์กำธร สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ซึ่งสอนดนตรี จึงได้จัดดนตรีที่เรียกว่า แชมเบอร์มิวสิก คือคัคนักดนตรี ฝีมือชั้นครู ๔ คน มาเล่นเพลงคลาสสิก ให้ฟังเสียงที่เกิดจากการเล่นจริง ๆ ไม่มีเครื่องขยายเสียงใด ๆ ช่วย คงเป็นบรรยากาศ การฟังดนตรีของผู้ดียุโรปสมัยก่อน เนื่องจากความเหมาะสม ดังว่า ห้องสมุดจึงได้เป็นที่เล่นแชมเบอร์มิวสิกถึง ๒ ครั้ง แต่ละครั้งจะมีเพลงไทยด้วย ครั้งแรกเพลงลาวดวงเดือน ครั้งที่สองเพลงเขมรไตรโยค ซึ่งอาจารย์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นผู้เรียบเรียงเสียงประสาน ฟังไพเราะจริง ๆ ครั้งที่สองนี้ นับเป็นเกียรติประวัติสูงสุดของห้องสมุด เพราะเจ้าภาพคือ มูลนิธิอานันทมหิดล มาขอใช้สถานที่ นักดนตรีมี ๔ ท่านคือ อาจารย์กำธร ร.อ.ม.ล. อิศนี ปราโมช เลขาทูตปากีสถาน อีกท่านจำไม่ได้ ในวันแสดงจริงซึ่งเป็นเวลาค่ำ พระบาทสมเด็จพะเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จมาทรงเป็นองค์ประธาน ผู้ฟังอื่น ๆ ล้วนแต่บุคคล สำคัญ ๆ เช่นทูตานุทูตทั้งหลาย การแสดงทั้งสองครั้ง มีการ ช่อมทั้งช่อมย่อย ช่อมใหญ่ ในวันช่อมใหญ่เปิดโอกาสให้ นิสิตอาจารย์เข้าฟัง อาจารย์กำธรท่านต้องการให้ลูกศิษย์ ได้พบได้เห็นของสูง ของงาม ได้รู้จักบรรยากาศจึงพยายาม จัดขึ้น นับว่าเป็นความร่วมมือในทางสร้างสรรค์ จึงขอเล่า เป็นประวัติไว้

ถ้ามีการสำรวจว่าห้องสมุดใช้ทำอะไรได้บ้าง ห้องสมุด ที่นี้คงจะติดอันดับด้วยแห่งหนึ่งเพราะมีความเกี่ยวพันกับ งานพระราชทานปริญญาบัตรมาแต่ต้น งานพระราชทาน ปริญญาบัตรปีแรกเห็นจะเป็นปี ๒๕๐๒ ใช้ห้องสมุดเป็นที่ ถวายปริญญาการศึกษาคุณวุฒิตดกตติมศักดิ์แต่พระบาทสมเด็จพะเจ้าอยู่หัว เมื่อเสร็จจึงเสด็จไปพระราชทาน ปริญญาบัตรที่ลานตึก ๔ ปีต่อ ๆ มาทางฝ่ายบริหารเกรงว่า ฝนจะตก จึงย้ายมาประกอบพิธีในห้องสมุดเสียเลย จนกระทั่ง มีหอประชุมแล้วจึงเลิกไป เมื่อจะมีงานพระราชทานปริญญา

บัตรครั้งหนึ่ง ๆ ห้องสมุดก็ต้องงบบริการหลายวันเพราะต้อง จัดตกแต่ง ทาสี เช็ดกระจก ตัดม่าน ชัดพื้น เช็ดฝุ่นตามชั้น หนังสือ ทางวิทยาลัยระดมคนงานมาทำเต็มที่ จนได้ยินนิสิต พูดว่า “ห้องสมุดได้อาบน้ำผัดหน้าทาแป้งแต่งตัว” ส่วนตึก ๓ ได้ “ทาแป้ง” อย่างเดียวเพราะทาสีตัวตึกเพียงด้านหน้ากับ ด้านข้างทางตะวันออกเท่านั้น

พูดถึงงานบริการกันหน่อยก็ดี พอเข้าฤดูฝนนิสิตต่าง ก็มีร่ม ส่วนใหญ่เป็นนิสิตหญิง ขาเข้าห้องสมุดฝนตกก็กางร่ม มา แต่ตอนกลับออกไปฝนหาย ออกไปแต่ตัว จึงมีร่มที่ เจ้าของลืมไว้หลายคันเราเรียกกันว่า “ร่มเชลย” พวกเราได้ อาศัยร่มเชลยเหล่านี้กันฝนอยู่เป็นประจำ วันหนึ่งฝนตก กลางวันอาจารย์นนทนากางร่มเชลยไปโรงอาหาร ส่วนกับ นิสิตหญิงคนหนึ่งเสียดายว่าจำชื่อไม่ได้ นิสิตหญิงคนนั้นร้อง ว่า “อาจารย์คะ ร่มหนู” อาจารย์นนทนาคอบทันคว้น ไว้ลายเกียรตินิยม “เอาไปซิ นี่ไปลืมไว้ในห้องสมุดครอทำอะไร ก็ไม่เห็นไปเอา เลยต้องเอามาทางหาเจ้าของ ไม่จั้นไม่รู้จะหา เจ้าของได้ไง” เห็นไหมว่าห้องสมุดบริการทุกรูปแบบ ไหน ๆ ก็มีชื่ออาจารย์นนทนากอยู่ จะขอเล่าเกร็ดถึงไหวพริบของเพื่อน ที่ดีคนนี้สักเรื่องหนึ่ง เป็นที่ทราบกันดีว่าท่านอธิการบดี (อาจารย์สาโรช) ท่านเข้มงวด อบรมเรื่องไม่ให้พบแขนเสื้อ ไม่ให้สูบบุหรี่ นับว่าเป็นความเมตตาในฐานะครูที่ทำการ อบรมบ่มนิสัยโดยแท้ วันหนึ่ง ท่านเข้ามาห้องสมุดสั่งกับ อาจารย์นนทนากว่า “ไปบอกมันไม่ให้เข้ามาในห้องสมุด มันพบแขน” “มัน” ที่ว่านี้ เป็นผู้ชายคนหนึ่งไม่รู้ว่าเป็นใคร จนบัดนี้ พบแขนเสื้อ นั่งอยู่ที่ม้านั่งสีเขียวที่ตั้งไว้ตรงทาง เข้าห้องสมุด อาจารย์นนทนากเล่าว่าเมื่อรับคำสั่งแล้วนึกว่า จะทำอะไรดี ท่านผ่านมาแท้ ๆ ท่านก็ไม่บอก “มัน” เสียเอง ครั้นจะไปพูดอย่างท่านสั่งก็จะเสียไมตรี ในที่สุดก็คิดได้ไป บอก “มัน” ว่า “คุณครับข้างในคนแน่นแล้ว อย่าเข้าไปเลย” ได้ผล พ่อคนนั้นรับคำว่า “ครับ” แล้วลุกออกไป ผู้บอกก็ มารายงานท่านอธิการว่า “บอกแล้วครับ” ก็บอกจริง ๆ ด้วย

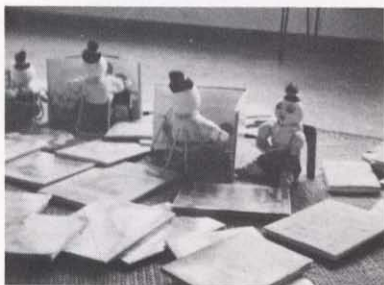
บริเวณอ่านหนังสือเห็นเวทีที่ใช้งานพระราชทานปริญญาบัตรอยู่ข้างหน้า

โต๊ะ จ่าย-รับ ชั้นล่างตึกหอสมุดตึกแรก

ห้องหนังสือเด็ก

ตู้นิทรรศการ ตรงประตูทางเข้าห้องสมุด

ต่อมาในปี ๒๕๑๕ ได้ขยายห้องสมุดมาทางตึก
สร้างใหม่ ๔ ชั้น อยู่ทางตะวันออกของตึกเดิม ที่ตึกเดิมมี
โทรศัพท์ที่ใช้ติดต่อภายในอยู่เครื่องหนึ่ง เมื่อขยายตึกกว้าง
ขึ้นก็ควรมีโทรศัพท์สายตรงใช้ติดต่อกับภายนอกสักเครื่อง
จึงจะทำบันทึกขอขึ้นไป ครั้นแล้วก็เห็นว่าที่ตึกใหม่น่าจะมี
เครื่องติดต่อภายในอีกเครื่องหนึ่ง เพราะที่ทำงานอยู่ห่างกัน
มาก ได้นำความปรึกษากับท่านผู้มีหน้าที่ติดต่อขอโทรศัพท์
ว่าจะทำบันทึกรวมกันขอทั้งภายในภายนอกดีไหม ท่านก็ว่า
แยกกันดีกว่า ให้ทำขอสายตรงภายนอกก่อนแล้วสักอาทิตย์
หนึ่งจึงทำเรื่องขอเครื่องภายใน ก็ดำเนินไปตามคำแนะนำ
ที่ไหนได้ พอสักสองวันได้รับบันทึกว่าทำงานไม่เป็น “ก็ขอ
ทางองค์การโทรศัพท์ไปหยก ๆ แล้วขอมาอีก ทำไม่ไม่ขอไป
พร้อม ๆ กัน เขาจะมองการทำงานของเราอย่างไร” ต้องทำ
บันทึกชี้แจงแทบแย่ว่าเป็นเครื่องภายใน คนที่แนะนำที่แรกก็
ไม่ช่วยเลย เรื่องเงียบไปจนลืมน ครั้นแล้ววันหนึ่งก็ได้รับแจ้งว่า

บริเวณอ่านหนังสือชั้นล่าง

เจ้าหน้าที่องค์การโทรศัพท์จะมาติดตั้งเครื่องสายตรง ให้
เตรียมสถานที่ไว้ จึงได้ความว่าที่ขอเครื่องภายในกลายเป็น
ได้เครื่องภายนอกพวกเราดีใจกันใหญ่ เรื่องร้ายกลายเป็นดี
ฉะนั้น ที่สำนักหอสมุดกลางมีโทรศัพท์สายตรงถึงสองเครื่อง
ตั้งแต่ยังอยู่ที่เดิม ก็มีความเป็นมาดังนี้แล

เรื่องเกร็ด ๆ ก็จำได้เท่านี้ ขอขอบคุณที่อ่านจนจบ
สวัสดีครับ

Title Page

NEWS FROM BANTAM DOUBLEDAY DELL/DEACORRE

One of the most pleasurable parts of our craft is seeing all our friends at meetings and conventions, and talking with you about our new books and favorite authors. But there just aren't enough occasions to cover all the things we think you'll find interesting. So we are inaugurating this "newsletter" to try to turn these periodic chats into a year-round dialogue.

BANTAM SPECTRA and DOUBLEDAY FOUNDATION

A combined publishing venture to bring the universe the very best in science fiction

Launched just last year, Spectra Foundation continues to publish groundbreaking books in exciting new ways. This spring, a few Foundation titles will be published simultaneously in hardcover and trade paper to reach a young adult market—and Spectra Special Editions will enter the market with some truly literary novels. If you are a sci-fi collection developer and would like to be added to our special list of librarians who will receive selected advance reading copies in exchange for letting us quote from your collection—zap us a note. (First come, first served; the list is restricted.) And look for these spring/summer titles:

THE COMING OF THE KING, Nikolai Tolstoy, Spectra 0-551-05599-1 (Hardcover) Foundation 0-385-24755-9 (Hardcover) 0-385-26247-3 (Trade Paper)

NOVELTY, John Crowley, Foundation 0-385-26071-3 (Hardcover) 0-385-26247-3 (Trade Paper)

REACH, Edward Gibson, Foundation 0-385-26150-0 (Hardcover) 0-385-24949-7 (Hardcover) 0-385-26248-1 (Trade Paper)

HYPERION, Dan Simmons, Foundation 0-385-24949-7 (Hardcover) 0-385-26248-1 (Trade Paper)

PRINCE OF THE BLOOD, Raymond E. Feist, Foundation 0-385-2360-4-7 (Hardcover)

AUTHORS ON PARADE

Have you ever wondered about authors who appear on your local TV & radio stations, autograph in your local bookstores—but never come to your library? Our 3 publicity departments would like to find out about those libraries that have signed on-going author programs which might be integrated into author tours. Write to D. Ross, Bantam Doubleday Dell, 666 5th Avenue, New York, NY 10103 indicating usual publicity effort, size of audience, lead time required, whether or not there is autographing, etc.

BANTAM DOUBLEDAY DELL PUBLISHING GROUP INC.

TOO GOOD TO MISS

Just in case you missed the glowing reviews, here are a handful of books our staff just can't stop talking about:

A Vision of Light, Judith M. Riley (0-440-90299-1) here are a handful of books our staff just can't stop talking about:

Deliver Us, a remarkable first novel in which Martin Amis's history of Britain is combined with the story of his life in 18th-century England to re-creating the story of the 18th-century English to re-creating the story of the 18th-century English and the aftermath of the French Revolution.

How I Got Him Back, Valerie Woods (0-385-24755-9) here are a handful of books our staff just can't stop talking about:

Deliver Us, a remarkable first novel in which Martin Amis's history of Britain is combined with the story of his life in 18th-century England to re-creating the story of the 18th-century English and the aftermath of the French Revolution.

The Day Before Midnight, Stephen Hunter (0-385-24755-9) here are a handful of books our staff just can't stop talking about:

Deliver Us, a remarkable first novel in which Martin Amis's history of Britain is combined with the story of his life in 18th-century England to re-creating the story of the 18th-century English and the aftermath of the French Revolution.

The Distinguished Strategist, William E. Davis (0-385-24755-9) here are a handful of books our staff just can't stop talking about:

Deliver Us, a remarkable first novel in which Martin Amis's history of Britain is combined with the story of his life in 18th-century England to re-creating the story of the 18th-century English and the aftermath of the French Revolution.

The Cold Women, Arvon Clement (0-385-24755-9) here are a handful of books our staff just can't stop talking about:

Deliver Us, a remarkable first novel in which Martin Amis's history of Britain is combined with the story of his life in 18th-century England to re-creating the story of the 18th-century English and the aftermath of the French Revolution.

LIBRARY JOURNAL REVIEWS

AND NEW CARVER'S face grows complete with his studies.

THE BOOK REVIEW is a monthly collection of reviews and general information presented in cooperation with the Book Collecting.

- THE BOOK REVIEW**
 - Managing Editor: Frances Fulkner, Associate Editor: Barbara Hoffert, Judy Quinn, Editorial Assistant: Mark Amundson
- PREPUB ALERT**
- INSIDE TRACK**
- REFERENCE**
- ARTS & HUMANITIES**
- SOCIAL SCIENCES**
- SCIENCE & TECHNOLOGY**
- FICTION**
- PROFESSIONAL READING**
 - Editor: Graceham DeCasper
 - Required reading for decision making
- MAGAZINES**
 - By Bill Katz
 - Unusual journals and special issues
- VIDEO REVIEWS**
 - Editor: Bette-Lee Fox
 - A parent's guide to having a safe child
- AUDIO REVIEWS**
 - Editor: Bette-Lee Fox
 - Suzette Elgin teaches verbal self-defense

BOOK REVIEW SUBJECT INDEX	Page
Agriculture	62
Anthropology & Customs	64
Arts	74
Bibliography	75
Communications	64
Cookery	64
Economics	64
Education	62
Fiction	74
Health & Medicine	74
History	64
Home Economics	74
Law & Crime	64
Literature	62
Management	64
Philosophy	64
Performing Arts	64
Philosophy	74
Political Science	64
Psychology	62
Reference	64
Religion	64
Science Fiction	64
Science	64
Social Science	64
Sports & Recreation	72
Technology	64
Travel & Geography	64

LIBRARY JOURNAL/MAY 11, 1990

NEWS AND THE SOVIETS
The Politics of Diplomacy

Newsweek
EUROPE AND JAPAN
October 2, 1990

The Battle of 1990

1990 BUYERS' GUIDE

ISSUE
THE COMPREHENSIVE GUIDE TO PRODUCTS AND SERVICES FOR LIBRARIES

LIBRARY JOURNAL
A CARRIGER & BOYNER PUBLICATION

นำความรู้ใส่เกวียน เวียนไปแจกถึงบ้าน

วิชัย วงษ์ใหญ่

เมื่อประมาณ ๕ ปีมาแล้ว ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปทำบุญที่วัดจุฬามณี ตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง พระครูวิจิตรธรรมานุศาสตร์ หรือชาวบ้านเรียกท่านว่าหลวงพ่อศุภร์ เป็นพระนักพัฒนาได้ช่วยเหลือชุมชนในท้องถิ่นนั้น สิ่งหนึ่งในงานพัฒนาหลาย ๆ ด้านของหลวงพ่อ คือการจัดห้องสมุดเคลื่อนที่ ท่านขอบิดนทบาตรเกวียนเล่มหนึ่งของชาวบ้านที่ปล่อยทิ้งไว้อยู่ปลายนา มาแรมปี นำมาซ่อมเสียใหม่จนเรียบร้อยแล้ว ชาวบ้านถวายวัวมาตัวหนึ่ง จัดแจงเทียมวัวเข้ากับเกวียน ขนหนังสือใส่ในเกวียนทั้งวางทั้งกองทั้งห้อยทั้งแขวนคล้ายกับแผงขายของที่ตลาด หลวงพ่อท่านบอกกับคนดูแลวัวของวัด ซึ่งตอนนี้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดอีกตำแหน่งหนึ่ง “เอาหนังสือการ์ตูนนี้แนะหนีบไว้บนราวข้างข้าง ๆ ให้เป็นแผง ดูเล่มที่ปกสวย ๆ รูปไฮ้มดแดงมดดำอะไรนั่นแหละแขวนล่อตาไว้ด้านหน้า ให้เด็ก ๆ มุงดูรูปกันไว้ก่อน พอเกิดความอยากรู้อะไรขึ้นมา เด็กก็จะค่อย ๆ ผสมคำอ่านต่อไป ส่วนหนังสือพิมพ์ หนังสือพวกกำลังภายใน เรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ และหนังสือดาราเหล่านี้ผู้ใหญ่ชอบอ่าน เอาวางเรียงไว้ในเกวียนด้วย ส่วนหนังสือธรรมก็เอาติดไปบ้าง”

ทุก ๆ วันหลังจากพระฉันอาหารเช้าเสร็จเรียบร้อยแล้ว คนเลี้ยงวัวของวัดก็จะจัดอาหารใส่ปันโตพร้อมทั้งกระตักน้ำนำเกวียนไปจอดเป็นห้องสมุดเคลื่อนที่ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ให้

ชาวบ้านได้รับรู้ข่าวสารข้อมูลจากห้องสมุด ส่วนวัวก็จะนำไปผูกไว้ในบริเวณที่มีหญ้าและแหล่งน้ำสำหรับวัวจะได้กิน พอตกเย็นก็จะขับเกวียนกลับไปวัดและรายงานให้หลวงพ่อบอกว่าชาวบ้านชอบอ่านหนังสือประเภทใด ความคิดและการกระทำของหลวงพ่อศุภร์สอดคล้องกับสังคมข่าวสารในปัจจุบันนี้ ท่านพยายามกระตุ้นเด็ก ๆ และชาวบ้านให้มีความรักการอ่านการแสวงหาความรู้ จะได้เกิดแนวความคิดได้ทันต่อการรับรู้ข่าวสารข้อมูลที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

กล่าวกันว่าสังคมปัจจุบันเป็นสังคมโลก ซึ่งเป็นผลมาจากความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี บทบาทของการจัดการศึกษาในระบบและนอกระบบจะต้องเปลี่ยนแปลงกระบวนการแสวงหาความรู้ ให้ทันต่อความก้าวหน้าของสังคม ซึ่งห้องสมุดจะเป็นแหล่งหนึ่งที่จะส่งเสริมกระบวนการแสวงหาความรู้ดังกล่าว แต่มีข้อที่น่าสังเกตเกี่ยวกับการวิจัยพบว่า การใช้เวลาสำหรับศึกษาค้นคว้าในห้องสมุดของนิสิตปริญญาตรีและนิสิตบัณฑิตศึกษาไม่แตกต่างกัน และการศึกษาที่น่าสนใจเกี่ยวกับการอ่านหนังสือของเด็กวัยรุ่นพบว่าใช้เวลาสัปดาห์ละ ๕ ชั่วโมงในการอ่าน และดูโทรทัศน์สัปดาห์ละ ๒๕ ชั่วโมง ข้อค้นพบเหล่านี้ น่าจะนำมาศึกษาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลในการวางแผนการจัดการห้องสมุดต่อไป

เทคโนโลยีนอกจากจะสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันแล้ว ยังมีอิทธิพลต่อวงจการศึกษาอย่างมาก สถาบันการศึกษาจะดำเนินกิจการได้อย่างต่อเนื่องและมั่นคง จะต้องมึนวัตกรรม (innovation) เกิดขึ้นโดยเฉลี่ยภายในทุกช่วง ๑๐ ปี หากสถาบันใดไม่มีนวัตกรรมดังกล่าวก็จะไม่ก้าวหน้าเท่าเทียมกับสถาบันอื่น ดังนั้นบทบาทของห้องสมุดจะเป็นแหล่งกระตุ้นเสริมสร้างและพัฒนา นวัตกรรมให้กับสถานศึกษา เพราะห้องสมุดจะเป็นแหล่งค้นคว้าทางวิชาการ เป็นสถานที่เพื่อขยายความรู้ให้กว้างและลึกตามความสนใจของผู้เรียน เป็นแหล่งที่เพิ่มพูนประสบการณ์ ให้โอกาสผู้เรียนเข้าไปทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย กระตุ้นสร้างสรรค์ สนุกเพลิดเพลิน

ในบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ไม่ว่าจะศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองหรือร่วมกับผู้อื่นก็ได้ การจัดการห้องสมุดแนวใหม่รวมทั้งการสร้างบรรยากาศที่ราบเรียบร่มรื่นเอื้ออำนวยต่อการแสวงหาความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีของงานห้องสมุดเองก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจและเป็นสิ่งที่ท้าทายความคิดรวมทั้งวัฒนธรรมการใช้ห้องสมุดที่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับการจัดการห้องสมุดที่จะก้าวต่อไป

ห้องสมุด ออนไลน์ เอาท์ไลน์

สุนทร แก้วลาย

จะเป็นด้วยบุญเก่า กรรมใหม่ ด้วยเหตุผลกลใดก็ตาม แต่ การได้มาคลุกคลีกับงานห้องสมุดถือเป็นโชคอย่างหนึ่ง เมื่อได้ยินคำว่า “ห้องสมุด” คนรุ่นใหม่ในวงการอาจจะเบ้หน้า แล้วบอกว่าคำนี้เขี้ยวเขย เพราะถ้าจะให้เข้ายุคเข้าสมัยแล้ว ต้องลงท้ายด้วยคำว่า “เทศ” ในส่วนตัวของผมนเองรู้สึกถึงความขลังอยู่ในคำว่า “ห้องสมุด” ขลังในความเป็นคำธรรมดา เรียกกันได้ตั้งแต่เด็กยันคนแก่เฒ่า แต่ขณะเดียวกันก็รู้สึกคุ้นเคย รู้สึกถึงมิตรภาพ และรู้สึกถึงโลกวิชาการที่ไร้ขอบเขต ลองถามตัวเองว่า เอ ถ้ามีโอกาสเขียนสารคดีเกร็ดความรู้เกี่ยวกับห้องสมุดเพื่อให้ผู้อ่านที่อยู่นอกวงการได้รู้ เข้าใจ และซาบซึ้งในคุณประโยชน์ของห้องสมุดยุค “ถ่ายทอดสด” และ “ออนไลน์” ผู้เขียนควรจะเริ่มต้นที่เรื่องอะไรดี จึงน่าประทับใจที่สุด

สมมติว่าลองเริ่มต้นที่ความยิ่งใหญ่ของห้องสมุด สาธยายให้ผู้อ่านทราบว่าประเทศที่เจริญก้าวหน้าทั้งเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา มักให้ความสำคัญกับการสร้างห้องสมุดที่ดีเยี่ยม แถมไม่จดทะเบียนสงวนสิทธิ์ ถ้าประเทศที่กำลังก้าวหน้าจะเอาอย่างบ้าง เพราะถือว่าห้องสมุดเป็นแหล่งที่จะรวบรวมและถ่ายทอดมรดกทางอารยธรรมของประเทศและของโลก บรรดาภูมิปัญญาที่มีการบันทึกไว้ในรูปแบบใดก็ตาม ห้องสมุดต้องพยายามแสวงหามาให้ได้ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และมหา-

วิทยาลัยแคลิฟอร์เนียแห่งเบอร์เคลีย์ ใช้งบประมาณปีละกว่า ๑๒๐-๑๕๐ ล้านบาท เฉพาะสำหรับซื้อหนังสือและบอกรับวารสารแทบทุกภาษา เกรงว่าผู้อ่านจะเห็นเป็นเรื่องเพ้อฝันหรือตามกันฝรั่ง ไม่รู้จักสองกระจากดูตัวเอง เอาหละ ไม่เขียนเรื่องห้องสมุดก็ได้ ห้องสมุดเป็นห้องสมุดอยู่ได้เพราะคนมิใช่หรือ ช่นลองเขียนเกี่ยวกับบรรณารักษ์จะดีกว่า แต่คิดอีกที จะมีเป็นการเชียร์กันเองหรือ ผู้คนที่ไม่ค่อยได้ให้ความสนใจหรือติดตามว่าคนในวิชาชีพนี้มีความพยายามเพียงใดในการปรับตัวด้านวิชาการและพฤติกรรมเพื่อความก้าวหน้าและสัมฤทธิ์ผลของผู้มาใช้บริการ ผู้อ่านก็อาจจะเห็นว่าเป็นเรื่องสมมติไป จริงหรือที่บรรณารักษ์เดี๋ยวนี้เป็นคนรุ่นใหม่ ผ่านการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย เป็นบัณฑิต มหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิตที่มีความสามารถในวิชาชีพของตน นอกเหนือจากนั้นยังมีความรอบรู้ในวิทยาการ รู้ความต้องการ ความเป็นไปต่างๆ ในสาขาวิชาการแต่ละสาขา ตลอดจนมีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดระบบ การค้นคืน และสร้างระบบงานอัตโนมัติ เพื่อเพิ่มคุณภาพการให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุด ผู้อ่านที่วาดภาพบรรณารักษ์ไว้ว่าเป็นคนขอมข่อ ไม่ค่อยเอาไหน จึงถูกส่งไปเฝ้าห้องสมุดคงทนอ่านต่อไม่ได้

ถ้าเช่นนั้นเขียนเรื่องผู้ใช้บริการกันจะดีกว่ากระมัง เพราะมีให้เลือกตั้งแต่รุ่นเยาว์จากโรงเรียนประถมของ กทม.

จนถึงรุ่นคุณปู่จากชอยส์สวัสดิ์ ตั้งแต่คนตกงานยันรัฐมนตรี ปัญหาอยู่ที่ว่าจะเลือกใครก่อน จึงจะไม่ถูกหาว่าอคติ หรือไม่เห็นจะน่าสนใจ สมมติว่าเริ่มจากนักวิทยาศาสตร์ดีเด่น ผู้อ่านก็อาจจะบอกว่าอ่านกันจนเบื่อแล้ว คนพวกนี้สมัยเป็นนักเรียนก็เป็นหนอนหนังสือ เรื่องการเรียนและความประพฤติถ้ามีการให้ดาวก็อยู่ระดับสี่ดาว ตอนเป็นนักวิทยาศาสตร์ก็ขลุกอยู่แต่ห้องปฏิบัติการ ตำรับตำรา เอ้อ น่าเบื่อ เห็นจะเริ่มที่รัฐมนตรีจะดีกว่ากระมัง แต่ก็นั่นแหละท่านไม่ชอบให้เขียนถึงเท่าไรนัก เว้นแต่เป็นกลองตีวีทังห้าช่อง หรือหนังสือพิมพ์ยักษ์ใหญ่ที่ ๓ ใน ๑๒ คอลัมน์ว่าด้วยฆ่า ช่มชืน ปล้น จี้ วิ่งราว โกง ทารุณเด็ก ลักพา สารพัดชั่วช้า ดูเหมือนจะมีแห่งเดียวในโลกที่เมืองไทยนี้แหละ อย่ายไปสนใจท่านดีกว่า เพราะท่านมีที่โฆษณาที่ดีกว่าอยู่แล้ว ส่วนจะเขียนเรื่องอาจารย์ธรรมดาๆ ซึ่งมาใช้บริการบ่อยๆ คงทำให้ท่านเขิน ดีไม่ดีจะพาลเลิกใช้บริการไปอีกคน เพราะท่านไม่ชอบความดัง ผู้ใช้ในสายตาของบรรณารักษ์ไม่ว่าจะเป็นเด็ก หนุ่มสาว หรือผู้มีตำแหน่งชั้นยศแค่ไหนเป็นผู้ที่มีค่าต่อบรรณารักษ์ทัดเทียมกันในแง่ที่จะต้องตอบสนองความต้องการของบุคคลเหล่านั้นให้ได้มากที่สุด บรรณารักษ์วิชาชีพจะไม่เห็นความไม่รู้ ความลังเลไม่แน่ใจ และความเงอะงะนิดๆ ของผู้ใช้บริการเป็นเรื่องขบขัน เป็นอาหารปากเพื่อการนินทา แต่จะให้การต้อนรับด้วยน้ำใจและวิญญานที่ปรารถนาจะให้ความช่วยเหลือ เป็นอันว่าการเริ่มต้นด้วยการเขียนถึงผู้ใช้บริการก็ยังไม่ให้ความมั่นใจอยู่ดี ว่าเป็นเรื่องที่น่าอ่าน

ในโลกยุคที่ค่านิยมวัตถุพุ่งแรง การสื่อสารกันด้วยเรื่องวัตถุชวนให้น่าสนใจมากกว่า โดยเฉพาะถ้าพูดถึงห้องสมุดที่เพิ่งสร้างใหม่ ผู้อ่านคงจะตื่นเต้นมากกว่า แต่จะจริงหรือเพราะผู้อ่านส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นคนทำงานในห้องสมุดนี้มา บางทีไม่ได้เป็นผู้ใช้บริการอีกด้วย เพราะดูเพียงภายนอกหรือภายในก็ตาม คงจะสู้อาคารธุรกิจ เช่น โรงแรม สำนักงาน ศูนย์การค้า อย่างเปรียบกันไม่ได้ ไม่ว่าจะดูกันที่วัสดุ

ที่ใช้ในการก่อสร้าง การออกแบบ หรือความประณีตในการตกแต่ง ถ้าจัดลำดับความสวยงามของอาคารห้องสมุดโดยเฉพาะที่เป็นส่วนราชการ จะพบว่า ค่อนข้างไปทางอนาถามากกว่า ผู้อ่านที่เคยชินกับภาพอาคารห้องสมุดเก่า โทรม หรือปลูกสร้างไว้ชั่วคราว มาเจอห้องสมุดที่ทำใหม่ พื้นปูกระเบื้องซับเสียง ดูคล้ายๆ พรหม อาจจะอุทานว่า ตาย ตาย เสียตาย ทำไม่ถึงปูพรมก็ไม่รู้ไม่เหมาะสมเลย เสียตายงบประมาณ โดยลืมนึกไปว่าการปูพื้นดี ๆ ทำให้มีบรรยากาศน่าใช้ วันหนึ่งมีคนเข้าเฉลี่ยถึง ๓,๕๐๐ คน คும்หรือไม่ ก็ธรรมดาคนที่เรียกตนเองว่าอารยชนก็มักจะทำผิดทุกวิถีทางให้มีนารยชนอยู่ไว้เปรียบเทียบ มิเช่นนั้นคำว่าอารยะก็ไม่มีความหมาย ฝรั่งเศสไปไม่ยากให้สาวชาวบาห์ลีและผิตองเหลืองใส่เสื้อจันได เรื่องนี้ก็อุปมาอุปไมยได้จั้นนั้น การเขียนเรื่องอาคารจึงมีอุปสรรคอยู่ดี เพราะอาคารเป็นเพียงเครื่องอาศัยเท่านั้น อาคารสวยงาม สะดวกสบายก็ดีอยู่หรอก แต่ห้องสมุดได้ให้อะไรบ้างต่อปรีศนาในหัวใจที่เป็นเหตุให้ผู้ใช้บริการต้องเข้าห้องสมุด ผู้อ่านคงอยากจะมีใจว่า เอ องค์ประกอบความเป็นห้องสมุดได้ทำงานประสานกันดีพอที่จะตอบปรีศนาเหล่านั้นเป็นมรรคเป็นผลหรือยัง ไม่ว่าจะบริการต่างๆ ที่จัดไว้ ทรัพยากรสารสนเทศที่จัดหามาด้วยกลวิธีต่างๆ เทคนิคการเข้าถึงแหล่งสารสนเทศที่มีความซับซ้อน และถูกกำกับด้วยเทคโนโลยีที่บางครั้งเรายังอาจเอ๋อแต่ไม่ถึง

เมื่อลองถามตัวเองดูอีกครั้งว่า จะเขียนอะไรดีเพื่อให้ผู้อ่านที่อยู่นอกวงการเห็นคุณค่าของห้องสมุด ผมก็ได้คำตอบว่า ไม่มีอะไรดีไปกว่าการเชิญชวนให้ท่านเข้ามาสัมผัสห้องสมุดด้วยตัวเองเข้าทำนอง “ลิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น” นั่นแหละครับ

หนังสือเขา...เราอ่าน

ผมเป็นคนรักการอ่านหนังสือ อ่านได้อ่านดี อ่านทุกวัน ทุกเดือน ตลอดปี และคงตลอดชาติ ติดหนังสือยิ่งกว่าคนติด บุหรี่หรือติดเหล้า ผมอ่านหนังสือมากเสียจนคนเขาบอกว่าขยัน (เขาอาจจะชมไปยั้งงั้น ๆ แต่ผมก็รีบเชื่อ เพราะสมัยนี้ ใครพูดความจริงจะโดนต่อต้าน) วันไหนที่ไม่ได้อ่านจะรู้สึกหงุดหงิด กระพองกระแพร่ง กระสับกระส่าย คงเหมือนปลาที่ไม่ได้ว่ายน้ำ หรือนกที่ถูกล่ามโซ่ ฉันทิดก็ฉันทัน ตลอดเวลาที่ผ่านไปมากิจกรรมชีวิตที่ทำมากที่สุดก็เห็นจะเป็นการอ่านหนังสือ นี่แหละ

หนังสือที่อ่านมีทั้งหนังสือพิมพ์ วารสารวิชาการ ตำรา สารคดี ฯลฯ หนังสือดี ๆ เหล่านี้บางเล่มอ่านแล้วรู้เรื่อง พอรู้เรื่อง แล้วรู้สึกซึ้ง และรู้สึกสามารถขึ้น เก่งขึ้น บางเล่มอ่านแล้วมัน มันส์กว่าแห้ว กว่าดูหนังฟังวิทยุเสียอีก การอ่านจึงเป็นกรรมวิธีที่ทำให้คนเรามีความสุข ความเพลิดเพลิน ๆ ได้โดยไม่ต้องอาศัยจุมูกิใครหายใจหรืออยู่กับใคร

โบราณท่านว่าปัจจัยหนึ่งในสี่ของชีวิตคืออาหาร ท่านหมายรวมถึงอาหารใจ อาหารสมองด้วย คนเราจะกินแต่อาหารท้องอย่างเดียว ไม่ทำให้เจริญรอดได้ในสังคมที่ตื่นคนอื่นถีบและปากคนอื่นกัดเราเช่นนี้ การได้อ่านวรรณคดีดี ๆ ข้อคิดคม ๆ ช่วยเช็ดขูจิตใจ ช่วยแตกกระจายความคิด ช่วยเสริมเติมสติปัญญา และพัฒนาบุคลิกภาพอีกด้วย พุดสั้น ๆ คือช่วยให้คนยึดหยัดยืนอุปสรรคต่าง ๆ ได้ (บ้าง)

คนบางคนเวลาต้องการความสุข ความสงบ เขาจะไปวัดกัน บางคนชอบเดินตามศูนย์การค้า บางคนเข้าป่า สำหรับผมไปห้องสมุด พอก้าวผ่านประตูห้องสมุด ความทุกข์ทั้งหลาย ความกังวลทั้งปวงมันหยุด (ชั่วคราว) ตรงนั้น ตรงธรณีประตู บริเวณมุมโปรดของผมคือบริเวณหนังสือใหม่ วารสารใหม่ เวลาเดินก้าวเข้าไปหามันเหล่านั้น รู้สึกตื่นเต้นระทึกใจเหมือนเห็นคนแปลกหน้าที่อยากจะรู้จัก มองเห็นความรู้วางเรียงรายให้หยิบ มองเห็นสิ่งใหม่ ๆ ที่ชีวิตยังขาด มองเห็นอะไรต่อมิอะไรที่คนอื่น ๆ ยังไม่เคยเห็นมาก่อน เวลาหยิบหนังสือ เปิดอ่าน มีความรู้สึกเหมือนเด็กแกะกล่องของขวัญ รู้สึกเหมือนนักผจญภัยกำลังเปิดกรุมหาสมบัติ เหมือนนักวิทยาศาสตร์ที่กำลังเผชิญสูตรสำเร็จ หนังสือที่วางเรียงรายอยู่นี้ ไม่มิดที่เปิดอ่านแล้วชอบก็ยืม หากเล่มใดไม่ชอบใจก็คืน ก้าวผละออกไปโดยไม่มื่ออะไรอึ้งตึ้งนั่ง (ไม่เหมือนกรณีคน) พออ่านจบมีความรู้สึกเหมือนได้รู้จักนักเขียนผู้นั้น ได้สัมผัสความคิดที่ซึ้งสวยของเขา มีที่ไหนโนแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองผืนนี้ที่คุณจะได้พบนักการเมือง นักวิทยาศาสตร์ นักปรัชญา กวี ฯลฯ พร้อม ๆ กัน ณ ที่แห่งเดียวกัน นอกจากห้องสมุด และข้อสำคัญคือ พบเขาเหล่านั้นได้โดยไม่ต้องลงทุนจ้างเสียค่าปรากฏกาย และหากชอบคนไหนยืม "ตัว" เขากลับบ้านก็ยังได้

บรรยากาศในห้องสมุดตามธรรมดาค่อนข้างพลุกพล่านอลวน แต่ก็เงียบ บางบริเวณสงบ แต่ไม่มีใครเหงา คนส่วนใหญ่ในสถานที่นี้มีรสนิยมคล้ายกัน ทุกคนกำลังใช้สิทธิที่มาก

มายไม่จำกัดสาละวนเลือกอาหารสมอง คนหลายคนกำลังอ่าน
บางคนทำงานอย่างสนุกบ้าง เบื่อบ้าง บางคนอยู่กับจินตนา
การ ชีวิตในท้องสมุดมีหลากหลายรูปแบบ

ปัจจุบันนี้ ค่าครองชีพต่าง ๆ กำลังขึ้นพรวดพราดจนคน
ซื้อหนังสือมีน้อย การหาความสุขต่าง ๆ ถูกจำกัดมากขึ้น โรง
หนังสือหลายแห่งกำลังรื้อถอน การประหยัดจึงเป็นเรื่องจำเป็น
ต่อชีวิต ประหยัดได้หนึ่งบาทเท่ากับหามาได้หนึ่งบาท สุภาจิต
บทนี้ผมจำของฝรั่งเขามาเล่าให้คุณฟัง (ไม่ได้เขียนเอง)
สำหรับเรา ๆ ท่าน ๆ ซึ่งมีเขี้ยวและไม่มีหอยเลย การยืม
หนังสือให้กับตนเองหรือยืมให้คนอื่นจึงไม่ใช่เรื่องที่น่าอับอาย
แต่ประการใด เกิดด้วยซ้ำ สมมุติว่าวันหนึ่ง ๆ ยืมตำราไป ๕ เล่ม
เท่ากับประหยัดสตางค์ได้เป็นหมื่น ก็เท่ากับมีสตางค์เก็บเป็น
หมื่นเหมือนกัน คิดอย่างนี้ เราจนก็มีสิทธิ์รวยได้ คงไม่ลืมนะ
ครับว่า อะไร ๆ มันก็อยู่ที่ใจ เวลาอ่านจบแล้วก็ไม่ต้องงก
ไม่ต้องมีภาระหาที่เก็บ เพราะบ้านช่องเราก็เล็ก ห้องที่ซุกกาย
นอนก็แคบ ฝากท้องสมุดเก็บดีกว่า อยากอ่านอีกเมื่อไร ก็ยืม
ได้เมื่อนั้น อย่ายึดติดกับคติที่ว่าความเป็นเจ้าของสำคัญมาก
กว่าสิ่งอื่นใด ตายแล้วคุณก็รู้ว่าเอาอะไรไปไม่ได้

เรื่องจะหาของขั้วญล้าเลิศให้เพื่อนหรือแฟน (ที่ยังไม่แน
ใจ) ครั้นจะซื้อของแพงตัวเองก็จนปัญญา (ซึ่งหลายครั้งไม่มีเอา
เสียเลย) พอถึงวินาทีสุดท้ายเกิดรู้สึกเสียตายสตาจค์ขึ้นมา
หากคุณเป็นคนช่างคิด ยืมหนังสือที่มีภาพสวย ๆ ที่มีสาระ ข้อ
คิด หรือชวนให้อ่านในวันครบรอบ ๓ วัน ที่ได้รู้จักกัน คนรักก็
ปลื้มไปเท่านั้นเอง ไม่ทราบว่าคุณลองทำบ้างหรือยัง

อันความรู้มันไม่มีขอบเขต ไม่มีกรอบ ไม่มีที่สิ้นสุด
หนังสือจึงไม่มีหน้าสุดท้าย งานเลี้ยงมีวันเลิกรา แต่งานอ่าน
จะไม่รู้จัก ขนาดผมใช้ชีวิตในท้องสมุดวัน ๆ หนึ่งไม่นาน แวบ
หนึ่งเท่านั้นเองผมยังทำได้แค่นี้ หากผมได้อยู่ทำงานทั้งวัน
ทุกวัน ผมจะทำได้แค่ไหน ผมชื่อสุทัศน์ ยกส้าน ครับ

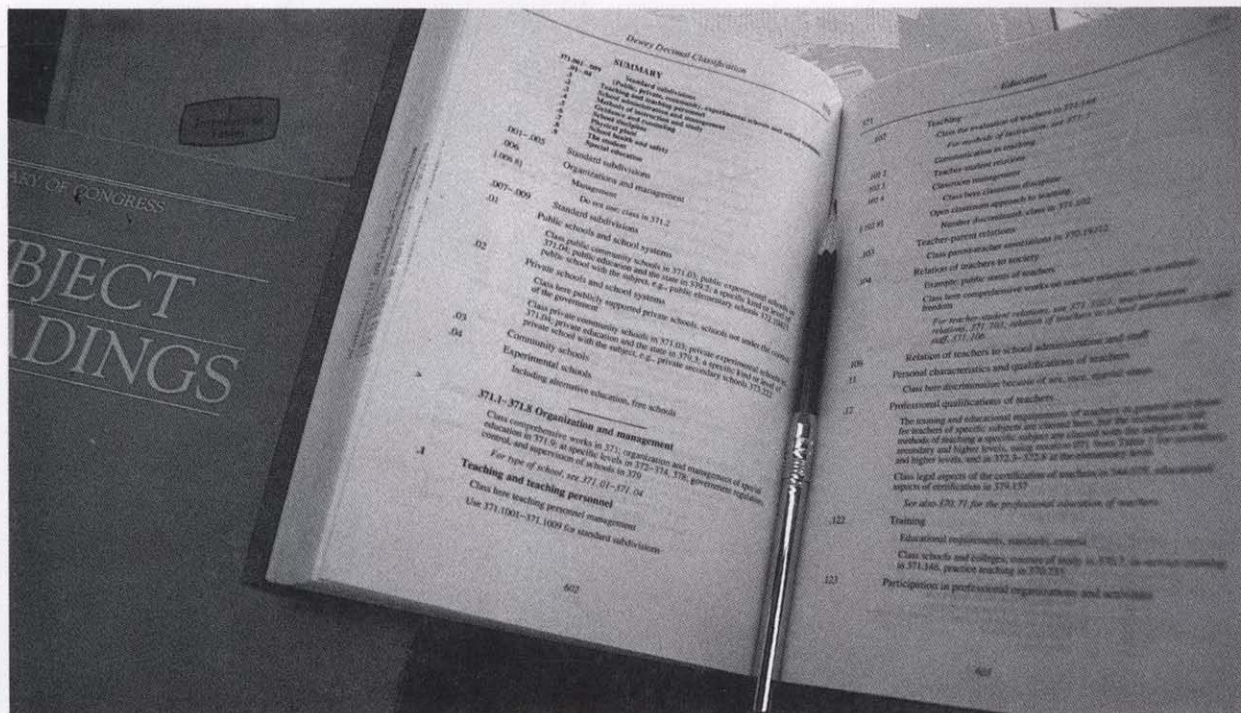
หนึ่งวัน ของบรรณารักษ์

อารีย์ ชื่นวัฒนา

ในบ้านเมืองเรา การเรียนการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ การก่อตั้งสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ได้เริ่มมีขึ้นและพัฒนาเรื่อยมาเป็นเวลาเกือบกึ่งศตวรรษแล้ว แต่ทุกวันนี้ยังมีคนจำนวนมากไม่ทราบว่า บรรณารักษ์คือใคร ประกอบภารกิจอะไรบ้าง สำหรับหลายๆ คน บรรณารักษ์ในความคิด

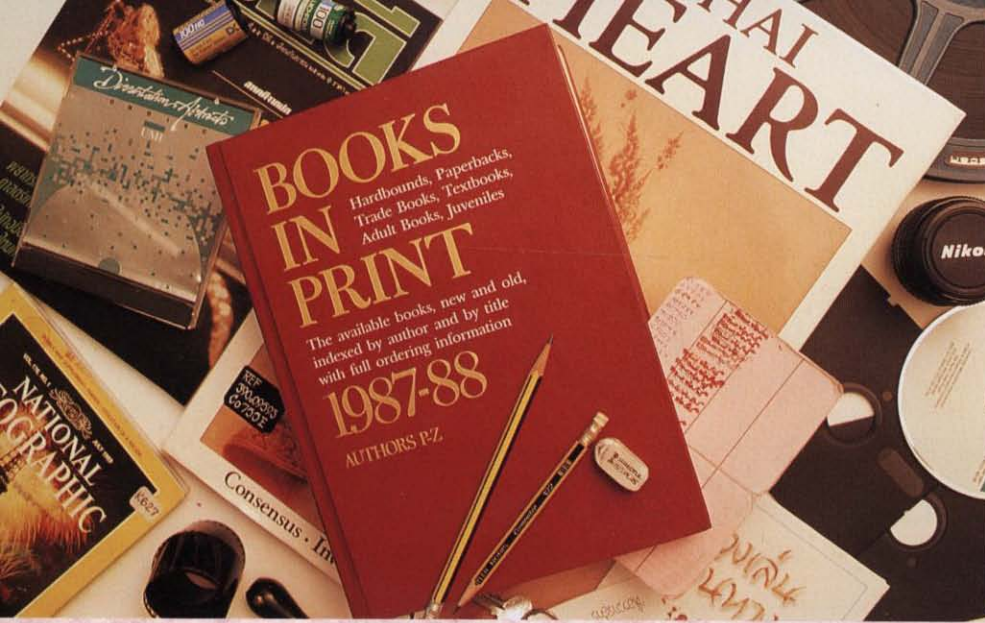
คำนี้ก็ยังยังเป็นภาพผู้หญิงสวมแว่นตา สวมเสื้อฝ้ายอ่อนยุคทำทางเขยๆ หรือไม่ก็ดูเย็นชา น่าเกรงขาม มีชีวิตอันแห้งแล้ง อยู่ท่ามกลางหนังสือกองโต และเสียงตอกตึงตึงของตราประทับวันที่

ในภาพความเป็นจริงอันค่อนข้างเลือนราง บรรณารักษ์คือผู้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างหนังสือกับผู้อ่าน ในอาณาจักรอันกว้างใหญ่ไพศาลของความรู้ บรรณารักษ์คือผู้เลือกสรร ถิ่นกรอง จัดระบบ อำนวยความสะดวก เพื่อให้การเสพอาหารทางปัญญาเป็นไปอย่างมีคุณค่า เหมาะสม ใครเล่าจะปฏิเสธว่าการกิจที่เกี่ยวข้องกับความเจริญทางภูมิปัญญาของมนุษยชาติไม่ใช่หน้าที่อันมีเกียรติ น่าภาคภูมิใจ

ด้วยฐานะสื่อกลางระหว่างแหล่งความรู้กับผู้แสวงหาความรู้ บรรณารักษ์ควรเป็นผู้รู้ทั้งในวิชาชีพของตนและสาขาวิชาอื่น ๆ ดังนั้นบรรณารักษ์ในอุดมคติจะไม่เป็นเพียงผู้ให้บริการความรู้เท่านั้น หากต้องเป็นนักวิชาการผู้รอบรู้ด้วยการเป็นนักวิชาการผู้รอบรู้ไม่ใช่เรื่องง่าย แม้จะแวดล้อมด้วยสรรพตำรา รู้จักวิธีค้นคว้าดีกว่าใคร ข้อได้เปรียบเหล่านี้ก็ไร้ความหมาย ถ้าบรรณารักษ์ไม่ใช่ทั้งผู้อ่าน นักคิด นักใฝ่หา

๑

๒

๓

๑ บรรณารักษ์กับพนักงานขายหนังสือ
 ๒ งานลงทะเบียนหนังสือ
 ๓-๔ งานซ่อมและเข้าเล่มหนังสือ
 ๕ งานวิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการ
 ๖ งานผลิตบัตรรายการ
 ๗-๘ ขั้นตอนสุดท้ายเตรียมให้บริการ
 ๙-๑๐ งานบริการวารสารและหนังสือพิมพ์

๔

๕

๖

๗

๘

๙

ความรู้ผู้มีความเพียรพยายามเป็นที่ตั้ง

สำหรับบทบาทของผู้ให้บริการความรู้ คงจะได้ภาพที่แจ่มชัดกว่า ถ้าจะเล่าว่าในหนึ่งวันบรรณารักษ์ทำอะไรกันบ้าง งานของบรรณารักษ์เริ่มที่การเลือกสรร จัดหาหนังสือ และวัสดุบันทึกความรู้รูปแบบอื่นๆ เข้ามาในห้องสมุด ทำอย่างไรจึงจะสามารถจัดหาสิ่งดี ๆ ให้เหมาะกับความต้องการของผู้ใช้ด้วยจำนวนเงินที่ไม่เคยเพียงพอ ทำอย่างไรจึงจะทำให้การยืนอยู่ตรงกลางระหว่างคนขายหนังสือผู้ต้องการกำไรกับคนอ่านผู้รักเรา เรียกร่อง กลายเป็นความวุ่นวายที่น่าสนุกสนาน นับเป็นเรื่องท้าทายพอสมควรสำหรับผู้หญิงสวมแว่นตาทำทางเซย ๆ

ครั้นเมื่อจัดหาหนังสือเข้ามาแล้ว ไขว่จะนำขึ้นชั้นได้ทันที บรรณารักษ์ต้องใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะวิชาชีพ จัดให้หนังสือแต่ละเล่มอยู่ในหมวดหมู่ ตำแหน่งแห่งที่อันสมควรของมันรวมทั้งจัดทำเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้อ่านสามารถสืบเสาะค้นหาหนังสือเล่มที่ต้องการได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เราลองจินตนาการดูก็ได้ว่า ถ้าเราจะต้องค้นหาหนังสือสักเล่มท่ามกลางหนังสือแค่พันเล่มก็พอ โดยปราศจากเครื่องมือช่วยค้น เช่น บัตรรายการ คงเป็นเรื่องยุ่งยากที่ทำให้เสียเวลาเสียแรงงาน และเสียอารมณ์พอดู เพียงแค่คิดเล่น ๆ เหยือกก็เริ่มซึมเสียแล้ว

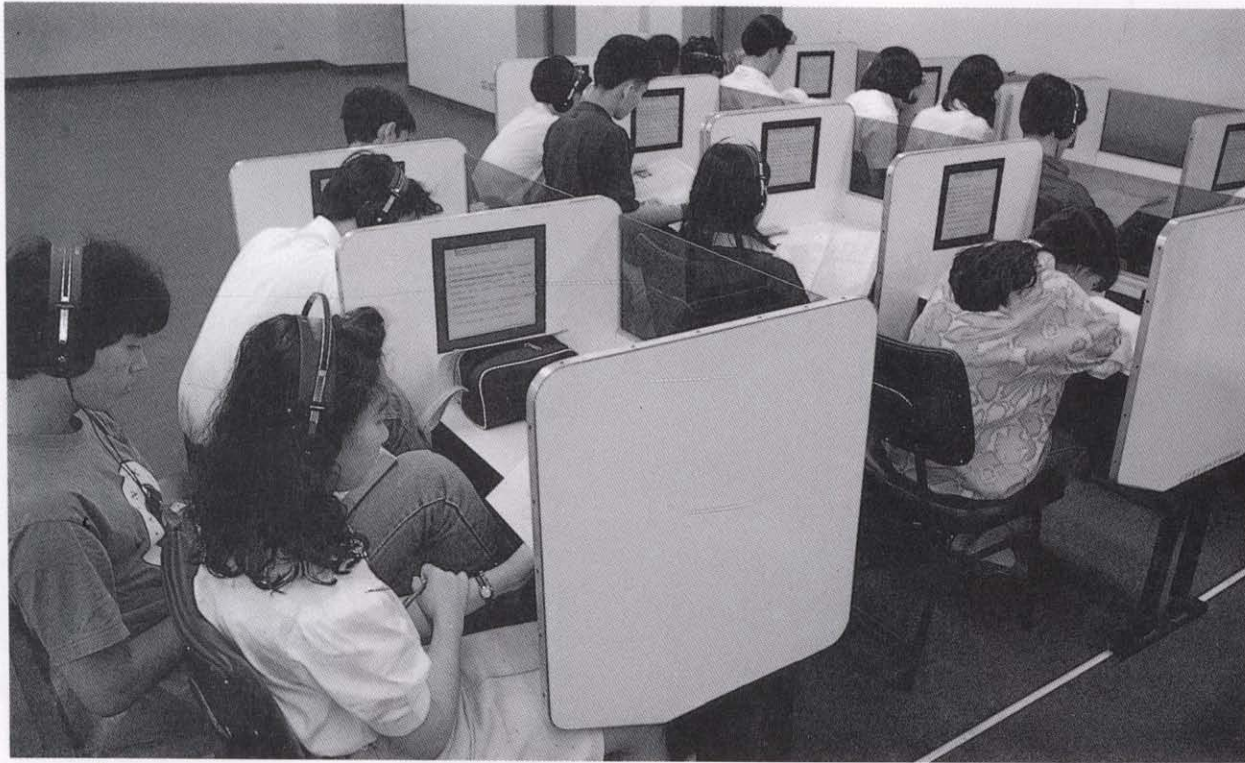
ต่อจากการจัดหมวดหมู่และทำบัตรรายการ ก็มาถึงขั้นตอนของการนำหนังสือออกให้บริการซึ่งนอกเหนือจากการนำหนังสือขึ้นจัดวางบนชั้นในของมันแล้ว บรรณารักษ์ยังต้องคิดหาวิธีร้อยแปดในการชวนเชิญผู้คนให้เข้ามาใช้บริการ เจกเช่นที่พ่อค้าแม่ค้าโฆษณาขายสินค้าของตนนั้นเทียว กลวิธีเหล่านี้ ได้แก่ การจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมให้มีบรรยากาศเชิญชวน การต้อนรับด้วยความสุภาพ และอัธยาศัยไมตรี การจัดนิทรรศการที่น่าสนใจ การจัดกิจกรรมส่งเสริม

การอ่านและเปิดโลกแห่งความรู้ให้กว้างออกไป

ในการใช้บริการห้องสมุดนั้น แม้แต่ผู้ใช้ผู้จัดเจนด้วยประสบการณ์ก็อาจมีคำถาม จึงถือเป็นการจำเป็นที่จะต้องมีการบริการสำหรับตอบคำถามให้คำปรึกษาและช่วยการค้นคว้า การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ใช้เช่นนี้ ความรอบรู้เพียงอย่างเดียวไม่พอเสียแล้ว บรรณารักษ์ต้องมีความละเอียดอ่อน ความเข้าอกเข้าใจ ความเอื้อเฟื้อ ความอดทน และอารมณ์ขันด้วย เพราะว่าแต่ละวัน บรรณารักษ์ต้องพบปะสนทนากับผู้ใช้บริการจำนวนมาก ซึ่งมีพฤติกรรมแตกต่างกันไป ต้องตอบคำถามหลากหลาย นับตั้งแต่คำถามพื้น ๆ เช่น ห้องนำอยู่ไหน ไปจนถึงปัญหาาระดับจักรวาล

ที่กล่าวมานี้ คืองานพื้นฐานประจำวันของบรรณารักษ์ในห้องสมุดเล็ก ๆ บรรณารักษ์เพียงคนเดียวจะเป็นเช่นสวาน้อยมหัศจรรย์ เนมิตอาณาบริเวณเล็ก ๆ ให้เป็นสวรรค์ของหนอนหนังสือ สำหรับห้องสมุดขนาดใหญ่ ชั้นตอนและรายละเอียดของงานจะมีความซับซ้อนยิ่งขึ้นไปอีก บรรณารักษ์ต้องแบ่งสรรปันส่วนงานในหน้าที่รับผิดชอบระหว่างกันและกัน และแน่นอน แต่ละวันของบรรณารักษ์ไม่อาจพ่วนพันไปได้ด้วยความราบรื่นถ้าปราศจากซึ่งความร่วมมือร่วมใจของผู้ช่วยเหลือ อันได้แก่ พนักงานพิมพ์ดีด พนักงานนำหนังสือขึ้นชั้น พนักงานให้บริการยืมคืน ช่างซ่อมและเข้าเล่มหนังสือช่างเทคนิค เจ้าหน้าที่งานสารบรรณ ตลอดจนนักวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้อง งานของทุก ๆ คนจะสอดประสานเป็นระบบห้องสมุดที่มีคุณภาพภายใต้ระบบการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ดี ถ้าเราจะลองนึกถึงความสำเร็จของละครเวทีสักเรื่อง เราจะพบว่า เสียงปรบมือ ดอกไม้ และคำชมเชยไม่ได้มอบให้เฉพาะผู้กำกับการแสดงหรือตัวละครเอก เพราะแท้จริงแล้วความสำเร็จย่อมขึ้นอยู่กับทุก ๆ คนที่มีส่วนสร้างสรรค์ละครเรื่องนั้น ความสำเร็จของบริการห้องสมุดก็เป็นไป

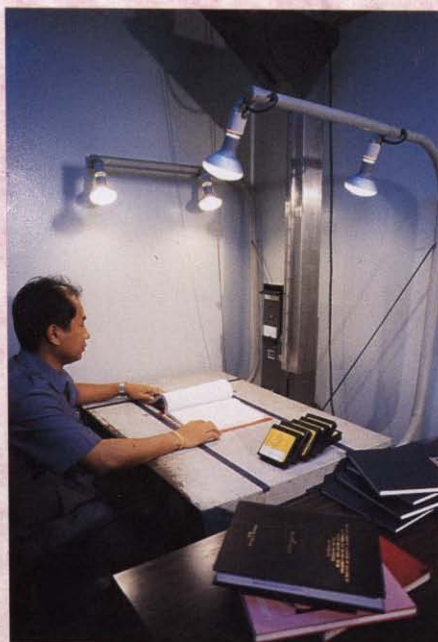
ในทำนองเดียวกัน น้ำเสียงที่ขาดคุณภาพของพนักงานรับโทรศัพท์เพียงประโยคเดียวทำให้ภาพพจน์ของห้องสมุดเสียหายได้เท่า ๆ กับความบกพร่องของระบบเสียง ทำให้ละครที่ดงามด้วยศิลปะการแสดงหย่อนคุณค่าไปอย่างน่าเสียดาย

หนึ่งวันของบรรณารักษ์อาจจะเป็นวันที่เหน็ดเหนื่อยเต็มแน่นไปด้วยงานที่มุ่งสร้างความพอใจให้แก่ผู้แสวงหาความรู้ แต่ถ้าบรรณารักษ์จะสำนึกถึงบทบาทและหน้าที่อันมีเกียรติของตน แต่ละวันย่อมผ่านไปอย่างมีความหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในยุคสมัยที่มีการขยายตัวของความรู้ในทุกสาขาวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง ระบบการสื่อสารโทรคมนาคมอันน่าตื่นใจทำให้โลกหดแคบเข้า ความต้องการข่าวสารข้อมูลกลายเป็นปัจจัยสำคัญ

ในการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมที่ความรู้ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะรูปแบบของหนังสือเท่านั้น บทบาทของบรรณารักษ์ในฐานะสื่อกลางระหว่างแหล่งความรู้และผู้แสวงหาความรู้ท่ามกลางสภาพแวดล้อมเช่นนี้ ไม่ใช่งานที่น่าตื่นเต้นและทำทลายดอกหรือ

ความเข้าใจบทบาทของตนอย่างถ่องแท้ ความรักและภาคภูมิใจในวิชาชีพเท่านั้นที่จะช่วยให้ภาพของบรรณารักษ์ในจิตใจของผู้คนกลายเป็นภาพที่ถูกต้อง งดงาม และชัดเจน

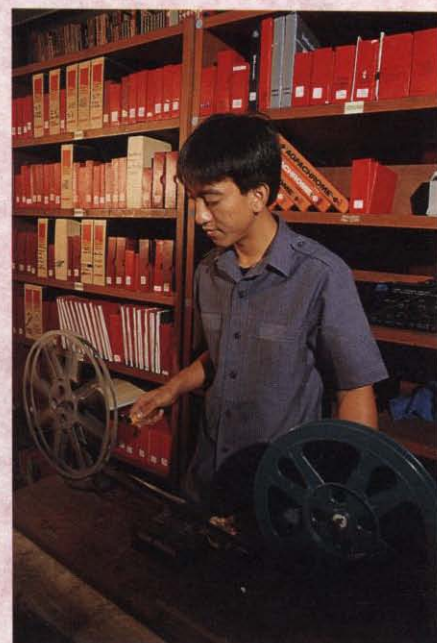

๑

๓

๒

๔

๑. เก็บบันทึกข้อมูลในรูปวัสดุย่อส่วน
๒. เตรียมฟิล์มภาพยนตร์
๓. ควบคุมระบบแสง - เสียง
๔. คัดเลือกแผนที่
๕. แผ่นบันทึกข้อมูล

๖. สืบค้นข้อมูลงานวิจัยด้วยคอมพิวเตอร์
๗. จอภาพแสดงข้อมูล
๘. งานบริการให้คำปรึกษาและช่วยค้นคว้า
๙. งานบริการยืม - คืน หนังสือ
๑๐. งานบริการหนังสือสำรอง

๑

๒

๑๐

บรรณารักษศาสตร์ นานาทัศนะ

สังคมปัจจุบันและสังคมอนาคตเป็นสังคมยุคข่าวสาร มีข่าวสารใหม่ ๆ ออกทุกวัน เป็นจำนวนมาก บุคคลที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างดีจะต้องมีความสามารถในการรับ และส่งข่าวสาร เลือกข่าวสารที่จะนำไปใช้ในชีวิต ความสามารถในการรับรู้และสื่อข่าวสารต่าง ๆ คือการรู้หนังสือนั่นเอง ซึ่งหมายถึงความสามารถที่จะอ่านจับความและคิดไตร่ตรองจากตัวหนังสือหรือข่าวสาร ตลอดจนการเขียนหนังสือเพื่อสื่อข่าวสาร

การรู้หนังสือจึงเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งของประชากรโลกในปัจจุบัน ทักษะการรู้หนังสือช่วยให้บุคคลมีอำนาจในการดำรงชีวิต ในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น และหนังสือยังให้ความรู้ให้ความบันเทิงและความสุขอีกด้วย

อารี สัณทรวี

ห้องสมุดคือ องค์กรที่ให้บริการทางวิชาการ ประกอบด้วยสิ่งสำคัญ ๓ ประการ คือ ประการที่หนึ่ง อาคารห้องสมุดและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าไปใช้บริการ ประการที่สอง ทรัพยากรห้องสมุดที่มีคุณค่า ตรงต่อความต้องการของผู้ใช้ และมีการจัดไว้อย่างเป็นระบบสะดวกในการค้นหาสิ่งที่ต้องการ ประการสุดท้าย บุคลากรที่เหมาะสม โดยเฉพาะบรรณารักษ์ที่มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพและงานห้องสมุด เพื่อทำหน้าที่ให้บริการผู้ใช้ด้วยความมั่นใจและอย่างกระตือรือร้น หน่วยงานทุกรูปลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานรัฐบาล หรือธุรกิจเอกชน จำเป็นต้องมีห้องสมุด เพื่อเป็นแหล่งจัดเก็บ สะสม และค้นหาความรู้ข้อมูลต่าง ๆ ที่ต้องการใช้ในการปฏิบัติงาน พัฒนางานและพัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ห้องสมุดจึงเปรียบเสมือนคลังปัญญาที่จะชี้แนะหน่วยงานต่าง ๆ ไปสู่ความสำเร็จ อันจะส่งผลให้ประเทศก้าวไปสู่ความเจริญในที่สุด

ผกายวรรณ เจริมเจริญ

เทคโนโลยีห้องสมุด เกิดจากการนำเอาเทคนิคใหม่ ๆ ร่วมกับคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในงานห้องสมุด ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการให้บริการสารสนเทศเป็นอย่างมาก จากการที่เราเคยใช้เวลาเป็นแรมเดือนเพื่อค้นหางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการทำปริญญานิพนธ์มาใช้เวลาเพียงไม่กี่นาที หรือค้นคืนสารสนเทศจากสายตรงข้ามทวีปได้โดยใช้เวลาเป็นนาที ได้สารสนเทศในปริมาณที่มากกว่าแต่ใช้เวลาที่รวดเร็วกว่า เนื่องมาจากความสะดวกรวดเร็วและประสิทธิภาพอันสูงของเทคโนโลยีห้องสมุดหรือเทคโนโลยีสารสนเทศนี้เอง ทำให้เกิดฐานข้อมูลที่สำคัญ ๆ ขึ้นมากมาย รวมไปถึงการร่วมมือกันทำรายการต่าง ๆ ทั้งในระดับนานาชาติ ระดับชาติ และระดับท้องถิ่น การทำรายการสำหรับผู้ใช้อห้องสมุด (OPAC) ให้สามารถเข้าถึงทั้งหนังสือและบทความวารสารในห้องสมุด เหล่านี้ล้วนแต่เป็นผลที่เอื้อต่อการแบ่งปันใช้ทรัพยากรร่วมกัน อันเหมาะแก่ประเทศที่ยากจนทั้งหลาย เช่น ประเทศไทย

ในทัศนะของผู้เขียนแล้ว เห็นว่าพัฒนาการเทคโนโลยีห้องสมุดนี้เป็นนิมิตอันดีที่จะทำให้ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดอย่างจริงจังในสังคมไทยเป็นไปได้ ผู้เขียนเห็นว่าบุคลากร โอกาส และเทคโนโลยีเรามีอยู่พร้อมแล้ว รออยู่แต่หัวใจของเหล่าบรรณารักษ์และผู้เกี่ยวข้องเท่านั้นว่าเมื่อไรจึงจะสลัด “ตัวกู ของกู” ออกเสีย แล้วหันหน้ามาร่วมกันพัฒนาบริการห้องสมุดของเราให้ดียิ่งขึ้นไป

วิษณุ ทับเที่ยง

การอ่านเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่สำคัญสำหรับมนุษย์ไม่แพ้กิจกรรมอื่น ๆ ที่มนุษย์ต้องกระทำเปรียบได้กับอาหารสมองที่ต้องได้รับควบคู่กันไปกับอาหารกาย เด็กถ้าได้กินมาก กินดี ได้สัดส่วนก็จะเจริญเติบโตมีสุขภาพสมบูรณ์ ไม่เจ็บป่วย เช่นเดียวกับสมอง ถ้าได้รับอาหารสมองมาก ๆ ได้ฝึกคิดสม่ำเสมอ (จากการอ่านหนังสือดี ๆ) เซลล์สมองก็จะแตกตัวและพัฒนาการอย่างรวดเร็ว ยิ่งอ่านมากก็จะรู้มาก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังนิสัยรักการอ่านแก่เด็กตั้งแต่วัยเยาว์ การอ่านจะนำเด็กสู่โลกแห่งจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งถ้าเด็กมีสิ่งเหล่านี้แล้ว ก็ไม่มีอะไรที่น่าเป็นห่วงสำหรับเขาอีกต่อไป ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านที่ถูกวิธี นั่นก็คือการให้หนังสือที่ดีมีคุณค่าเหมาะสมกับวัยของเด็ก และเหมาะสมกับเวลาที่เขาต้องการด้วย

เกษร เจริญรักษ์

เมื่อไม่กี่สิบปีมานี้ ดูเหมือนว่าใคร ๆ ก็เป็นบรรณารักษ์ได้ จึงมักมีผู้ที่ไม่เหมาะสม ในอาชีพเดิมเข้ามาเป็นบรรณารักษ์ เช่น เสียงแหบแห้ง สอนหนังสือไม่ได้ ก็เปลี่ยนมา เป็นบรรณารักษ์แทน ให้บริการการอ่านเล็กน้อยและคอยดูไม่ให้หนังสือหายเป็นอัน ใช้ได้ แต่ในยุคใหม่นี้ ลักษณะของสังคมเปลี่ยนไป ผู้ใช้ห้องสมุดมีเวลาน้อยลง ต้องการ ข้อมูลมากขึ้น สิ่งตีพิมพ์และไม่ตีพิมพ์ที่จะต้องใช้ในการค้นคว้ามีมากมายมหาศาลขึ้น บรรณารักษ์ผู้ให้บริการห้องสมุดจะต้องคัดเลือกวัสดุห้องสมุดอย่างดี ต้องทำให้เนื้อหา ย่นย่อแต่ได้ความชัดเจน ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อความสะดวกรวดเร็วของผู้ใช้ บรรณารักษ์หรือนักเอกสารสนเทศหรือนักสารนิเทศในปัจจุบัน จึงมีไข่เรื่องที่ใคร ๆ ก็เป็นได้อีกต่อไป ผู้มีอาชีพนี้จะต้องได้รับการศึกษาเล่าเรียน จากการอบรมระยะสั้น ๆ มาเป็นการเรียนในชั้นเรียน เปลี่ยนจากระดับก่อนปริญญามาเป็นปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก วิชาชีพนี้ก็เช่นเดียวกับวิชาชีพอื่น ๆ ที่ตราบไต่ที่ยัง “รอบรู้” ใน วิชาชีพนั้นเป็นอย่างดี ก็ยังสามารถประกอบอาชีพและประสบผลสำเร็จได้ แต่เมื่อใด ที่ไม่หมั่นปรับปรุงตนเองให้ทันสมัยในวิชาชีพก็จะล้าหลังเหมือนนั้น ขณะนี้บรรณารักษ์ พร้อมแล้วที่จะพัฒนาวิชาชีพให้ก้าวไกล เพื่อพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งสารนิเทศ ให้จงได้

สมุล รัตตากร

ห้องสมุดเป็นชุมคลังแห่งสรรพวิชาสารพัดเรื่อง เป็นแหล่งรวมของผู้ใช้บริการ มากหน้าหลายตา หลายวัย และหลายลักษณะ เราเปรียบเสมือนเจ้าของบ้าน คอยต้อนรับแขก จึงต้องรับภาระที่ค่อนข้างหนักในแต่ละวัน

การให้บริการเพื่อให้ “ทุกระดับประทับใจ” นั้นสิ่งสำคัญที่สุด ต้องอาศัย ความอดทน ความเสียสละ และพร้อมที่จะหยิบยื่น “น้ำใจ” ให้ความช่วยเหลือด้วยความมีเมตตา และมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกคน อีกสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้ คือมีระบบการ ทำงานที่ดี มีระเบียบ เพื่อสามารถหมุนเวียนหนังสือถึงมือผู้ใช้อย่างทันการ ดังนั้น การเป็นเพียง “ผู้ให้บริการ” อาจเป็นกันได้ทุกคน แต่การเป็น “ผู้ให้บริการที่ดี” นั้นเป็นกันได้ไม่ถ่างนักเพราะ...

ต้องอาศัยความอดทนเสียสละ
มีมานะมีน้ำใจให้ทุกคน
เจรจาไพเราะด้วยช่วยเชิดชู
และรอบรู้ระบบงานการที่ทำ

สมพร ต่อประดิษฐ์

ไสตท์คนวัสดุเป็นสื่อสารนิเทศที่มีบทบาทต่อการสร้างเสริมการเรียนรู้ของมนุษย์มากขึ้นในปัจจุบัน เพราะความรู้ในโลกทุกวันนี้มีมากมายมหาศาล ทำอย่างไรมนุษย์จะได้เรียนรู้เข้าใจในสารนิเทศที่จำเป็นแก่การดำรงชีพในสังคม ตลอดจนเพื่อความก้าวหน้าของชีวิตในระยะเวลาอันจำกัด การใช้ไสตท์คนวัสดุที่เหมาะสม จะเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้นักมนุษยบรรลุดจุดประสงค์ดังกล่าวได้

พวา พันธุ์เมฆา

ขณะที่อ่านหนังสือมีความรู้สึกที่เราได้ก้าวเข้าไปยังอีกโลกหนึ่ง เป็นโลกของความคิดคำนึงตามแต่ผู้เขียนจะพาเราไป บางทีก้าวล้ำเข้าไปในดินแดนแห่งอนาคตกับนักวิทยาศาสตร์ผู้ไม่ยอมมอญูนิ่ง บางครั้งก็ย้อนทวนอดีตไปไกลแสนไกลกับนักโบราณคดีและนักประวัติศาสตร์ บางขณะเราก็ก้มต่ำประทับใจกับความงาม ความดีของตัวละคร หรือมีจิตใจเหวหวุ่นไปตามแรงสะเทือนของอารมณ์ที่ผู้ประพันธ์บรรจงวาดฝันขึ้น และบางครั้งก็ได้ท่องเที่ยวไปในโลกกว้างราวกับผู้รักอิสระเสรีเหนืออื่นใด

พวงผกา คงอุทัยกุล

ห้องสมุดไฮเทคสำหรับเมืองไทยสูงสุดเอี่ยม สูงด้วยราคา แรงงาน และความเข้าใจ แต่ก็ต้องพยายามเอี่ยม เพื่อให้ผู้ใช้บริการของเราสามารถ

- เข้าถึงแหล่งข้อมูลที่เข้าถึงได้ยาก เพราะมากเกินค้น
- ขยายโลกทรรศน์ทางวิชาการอย่างกว้างไกลเท่าที่ต้องการ
- รับและถ่ายทอดความรู้โดยไม่จำกัดด้วยระยะทาง
- ใช้ประโยชน์จากความรู้ที่ได้รับจากระบบไฮเทคนั้นให้เป็นประโยชน์ต่อพี่น้องชาวไทยและเพื่อนร่วมโลก

สุนทร แก้วลาย

ห้องสมุดสุดดีมีบรรณารักษ์
นำหนังสือสู่ปวงชนคนทุกวัย
การอ่านดีมีคุณช่วยหนุนเกื้อ
การอ่านช่วยพัฒนาตนให้คนไทย

ช่วยจูงชักนำแนะแก้สงสัย
ได้อ่านให้ความรู้อยู่ทุกวัน
ส่องทางเอื้ออาชีพสุขสดใส
ก้าวหน้าให้เป็นบึกเป็นนิกส์เอย

นงนวล พงษ์ไพบูลย์

หนังสือเด็กดี ๆ สวย ๆ งาม ๆ ในแผนกหนังสือสำหรับเด็ก สำนักหอสมุดกลาง มศว ประสานมิตร บวกกับการให้บริการที่เต็มไปด้วยความห่วงใย เอื้ออาทร และ ปรารถนาดีกับเด็ก เป็นสิ่งบันดาลใจให้ข้าพเจ้าจัดตั้งโครงการหนังสือเพื่อเด็กชนบท ขึ้นเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๑ ด้วยความปรารถนาจะแบ่งปัน หยิบยื่นหนังสือเด็กดี ๆ สวย ๆ งาม ๆ พร้อมบริการที่อบอุ่นให้แก่เด็ก ๆ ตามไร่นา เทือกเขา ลำเนาไพรที่ห่างไกลในชนบท เพราะเชื่อมั่นว่าจิตใจอันบริสุทธิ์ ไร้เดียงสาของเด็กทุกคนไม่ว่าจะอยู่ มุมใดในโลกนี้ หากได้รับการหล่อเลี้ยงด้วยความดี ความงาม ความรัก ความอบอุ่น ความเอื้ออาทรแล้ว คุณธรรมดังกล่าวจะงอกงามในเด็ก ๆ เหล่านั้นเป็นแน่แท้

ผู้ประกอบการอาชีพเกี่ยวกับหนังสือย่อมรู้ว่าหนังสืออะไรบ้าง เป็นสื่อนำสาระแห่ง ความดี ความงามไปสู่ผู้อ่านรุ่นเยาว์ได้ดี ฟังใช้สื่อเหล่านั้นมาประกอบการให้บริการด้วย วิทยุญาณแห่งนักบริการโดยไม่รีรอ

โครงการหนังสือเพื่อเด็กชนบทใน มศว ประสานมิตร เป็นโครงการเล็ก ๆ โครงการหนึ่งที่ได้ให้บริการดังกล่าวอย่างต่อเนื่องตลอดทศวรรษที่ผ่านมาและยังทำอยู่ถึงวันนี้

สมบุญ คิงขมานันท์

หนังสือจำไปไหนมา	ไปหานิสิตนักศึกษาเพื่อให้ข้อสนเทศ
ไปเป็นมัคคุเทศก์สู่จุดมุ่งหมาย	ไปเป็นที่ปรึกษาปัญหาหัวใจ
ไปช่วยแก้ไขปัญหายาวชน	ไปเป็นเพื่อนประชาชนทุกเพศวัย
ไปให้ความเพลิดเพลินผจญรถติด	ไปบรรเทาความหงุดหงิดเมื่อคอยบริการ
ไปเป็นเพื่อนพยาบาลผู้เจ็บไข้	จะไปแห่งใดมุ่งให้ประโยชน์ไม่มีโทษเลย

ท่านเคยคำนึงถึงประโยชน์ของหนังสือตามที่กล่าวมาข้างบนหรือไม่ หรือ ถ้าเห็นประโยชน์เพียงข้อใดข้อหนึ่งโปรดเติมให้เต็มโดยมาหาเราได้จากห้องสมุด ที่ใกล้ตัวท่านที่สุดซึ่งอาจจะเป็นห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุด มหาวิทยาลัย ฯลฯ

สำหรับพวกเราชาวมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ถือเป็น โชคดีที่มีอาคารหอสมุดใหม่ และในขณะเดียวกันก็รู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงพระราชทานนามอาคารหอสมุดใหม่ว่า “อาคารสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ” อันจักเป็น ชุมทรัพย์ทางปัญญาสมดังมงคลนามอันได้รับพระราชทานนี้

ทัศนีย์ อินทรประสิทธิ์

มรดกทางปัญญาซึ่งเป็นสื่อความรู้ล้ำค่า อันมนุษยชาติมอบไว้แก่โลก สืบทอดกันมานานสองนานนั้น ยิ่งนานวันบันทึกความรู้และสื่อความคิดทั้งปวงก็จะมีรูปแบบผิดแผกไปต่าง ๆ นานาและมีอยู่กระจัดกระจายทั่วทุกหนทุกแห่งในโลก จึงยากที่มนุษย์จะนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และครบถ้วน

วิชาบรรณารักษศาสตร์ จึงเกิดขึ้นมาเพื่อมุ่งที่จะจัดการกับบันทึกความรู้ และสื่อความคิดทั้งมวลให้เป็นระบบสากล เพื่อให้ผู้ใช้ได้เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว กอปรกับข้อมูลข่าวสารมิได้หยุดนิ่งอยู่กับที่ ดังนั้น ปัจจุบันจึงได้ชื่อว่าเป็น “ยุคสังคมข่าวสาร” วิชาบรรณารักษศาสตร์จึงผันผายมาเป็นวิชาสารนิเทศศาสตร์ ซึ่งวิชาใหม่นี้จะมีการย่อยข้อมูล คือ การสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลให้เป็นระบบสารนิเทศที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที โดยมีการนำเอาเครื่องจักรกลมาจัดเก็บสารนิเทศ ที่เรารู้จักกันดีว่า “ฐานข้อมูล” นั้นเอง ทำให้มนุษย์ไม่ว่าจะอาศัยอยู่ ณ แห่งหนตำบลใดของโลก ก็สามารถเรียกใช้สารนิเทศร่วมกันได้อย่างง่ายดาย สะดวก รวดเร็ว และฉับไว ด้วยระบบออนไลน์ (On-line) หรืออาจสื่อสารกันได้ด้วยเครื่องกลสื่อสาร ซึ่งเรียกสั้น ๆ ว่า แฟกซ์ (FAX) เป็นต้น

ฉะนั้น วิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ จึงมีความดี ความงาม และคุณค่าต่อมนุษยชาติในด้านการจัดเก็บ การรวบรวม การควบคุม การใช้ประโยชน์จากข้อมูล ข่าวสารในการพัฒนาความรู้ ความคิด และหน้าที่การงาน ให้มีความเจริญก้าวหน้าได้ตลอดไป

เจลิยว พันธุ์สีดา

ห้องสมุดเป็นสถาบันที่มีคุณทรัพย์ทางปัญญามากมายมหาศาล การที่ผู้ใช้ห้องสมุดจะได้ข่าวสารและข้อมูลตามต้องการนั้น ห้องสมุดจำเป็นต้องจัดบริการที่ดีอย่างสม่ำเสมอ บริการที่ดีของห้องสมุดนั้น ควรมืองค์ประกอบที่สำคัญคือ มีทรัพยากร ห้องสมุดตรงความต้องการของผู้ใช้ การจัดห้องสมุดต้องสะอาด สวยงาม มีบรรยากาศ น่าเข้าไปศึกษาค้นคว้า มีเครื่องมือช่วยค้นที่ดีและเหมาะสมไว้อำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้อย่างเพียงพอ และที่สำคัญที่สุด ต้องมีเจ้าหน้าที่และบรรณารักษ์ที่ให้บริการด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดีต่อผู้มาใช้บริการทุกคน

การให้บริการห้องสมุดที่ดีนั้น สิ่งที่ควรระลึกถึงไว้เสมอ คือต้องให้บริการที่ถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว ฉับไว และเหมาะสมกับผู้ใช้

บุญศรี ไพรัตน์

ขอขอบคุณ

การทำหนังสือฉบับนี้เป็นศิลปะอย่างหนึ่ง ซึ่งรวมศิลปะแห่งการเรียงร้อยถ้อยคำ ศิลปะการเขียนภาพ ถ่ายภาพ ศิลปะการพิมพ์และการจัดทำรูปเล่มเข้าไว้ด้วยกัน นอกจากนี้ การทำหนังสือยังนำคนจากที่ต่าง ๆ ให้มารู้จักกัน ทำงานร่วมกัน หนังสืออันเป็นผลพวงของการให้บัณฑิตปัญญา เวลาความพยายาม น้ำใจเอื้อเฟื้อ จึงเป็นงานที่ควรค่าแก่การชื่นชมยินดี

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ขอขอบพระคุณท่านผู้มีรายนามต่อไปนี้ที่ได้มีส่วนร่วมให้การจัดทำ "กาลแก้ว" ดำเนินไปโดยเรียบร้อย ราบรื่น

ศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิง แม้นมาส ชวลิต
 ดร.มาเรีย เหล่าสุนทร
 ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง
 ศาสตราจารย์ ดร.อารี สัณหฉวี
 รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่
 รองศาสตราจารย์ ดร.ลมูล รัตตากร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิษญ์ ทับเที่ยง
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุญสม ก้านสังวร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิฑูร โสภวงค์
 อาจารย์ผกาवरรณ เจียมเจริญ
 อาจารย์ ดร.สุนทร แก้วลาย
 ศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ยกส้าน
 อาจารย์ ดร.มะลิฉัตร เอื้ออานันท์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เฉลียว พันธุ์สีดา

รองศาสตราจารย์ วุฒิชัย มูลศิลป์
 อาจารย์ทัศนีย์ อินทรประสิทธิ์
 อาจารย์สมบูรณ์ คิงฆมนันท์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เกษร เจริญรักษ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พวา พันธุ์เมฆา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุญศรี ไพรัตน์
 อาจารย์นงนวล พงษ์ไพบูลย์
 อาจารย์นงนารด ชัยรัตน์
 อาจารย์สุจิตรา นิลสุวรรณโรชิต
 อาจารย์พวงผกา คงอุทัยกุล
 อาจารย์ไพโรจน์ เบาใจ
 คุณเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
 คุณสุริยฉัตร ชัยมงคล
 คุณอาชวิส ดันตริยานนท์ และเพื่อน

คุณปริดา ปัญญาจันทร์
 คุณขจร พิรกิจ
 คุณทอง กุณทโร
 ห้างหุ้นส่วนจำกัด กำจรกิจ
 บริษัท บิ๊กโปรโมชัน แอนด์ เซอร์วิส จำกัด
 บริษัท ประมวลมิตร จำกัด
 บริษัท ดวงกลม สยามสแควร์ จำกัด
 บริษัท ดวงกลม มาบุญครองเซ็นเตอร์ จำกัด
 บริษัท ศักดิ์สยาม จำกัด
 ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 บริษัท นิพนธ์ จำกัด
 บริษัทสำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
 บริษัท เอเชียบุ๊กส์ จำกัด
 ห้างหุ้นส่วนจำกัด พี.บี. ฟอเรน บুকส์ เซนเตอร์

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด

ขอน้อมเกล้าฯ ถวายพระพร

ขอจงทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

อาชวิส ตันตริยานนท์ ถ่ายภาพ
ปรีดา ปัญญาจันทร์ เขียนรูป
กาย กราฟฟิค ออกแบบรูปเล่ม